

#301 • JANUARI 2023 • ÄRGÅNG 28 • PRIS: 80 KRONOR • SÄLJAREN ERHÅLLER HÄLFTEN

SITUATION

S

L

M

Helen Al-Janabi

KULTUR OM ANNAT ÄN KRIG OCH FLYKT

Trasiga familjen

MELLOTRON OCH XYLOFON PÅ KAPSYLEN

Ute ur garderoben

I NORDENS STÖRSTA KOSTYMFÖRRÅD

MINNEN SOM KONST

KONSTNÄR **HENRIK EKESIÖ** SKULPTERAR NYA MINNEN AV SINA BARNDOMSTRAUMAN OCH GUTER DEM I BRONS. MEN EGENTLIGEN VILLE HAN BLI TROLLKARL.

GATUPLANET SID 38 →

**Tio år av
sprututbyte**

**Till dig med en
adress. För dom
som saknar en.**

SBAB stödjer Situation Sthlm på flera sätt i syfte att bidra till en bättre boendesituation för dom tusentals människor som lever i hemlöshet i Sverige idag.

Tack för att du också gör det!

INNEHÅLL

#301
Januari 2023

10. Filmfest i Husby

Kadir Adan tar tillbaka berättelsen om sin förort.

14. Helen Al-Janavi

Spelar på Dramaten och driver Arabiska teatern.

20. Minnen som konst

Henrik Ekessiö låter händerna skulptera fram nya minnen av sina barndomstruman.

38. Gatuplanet

Sprututbytet firar tio år av framgångsrikt hälsoarbete i Stockholm. Nu är målet brukarum med vårdpersonal på plats.

46. Nan Goldin suddade bort familjen Sackler

All the Beauty and the Bloodshed om opioidkrisen, artwashing och civil olydnad.

ALLTID I SITUATION STHLM

6. Min Plats

11. Situation Waldersten

17. Krönika

47. Korsord

48. Dätid Sthlm

32. Ute un garderoben

I Nordens största kostymförråd i Frihamnen har både Bill Skarsgård blivit Clark och en mellancheff fått rätt längd på pennkjolen inför en firmafest. Skulle du behöva Tengils hjälm till ett lajv finns det en bunt sådana att låna också. Och förstås en massa hattar.

KOSTYM
1-RAD
1940 & 1950

STÖD SOM FÖRÄNDRAR LIV

TACK TILL:

Huvudsponsor **SBAB** för att ni bidrar till yttrandefrihet, café och motiverande samtal till säljarna.

THE&PARTNERSHIP för kampanjer som låter stockholmarna möta säljarna

CLEAR CHANNEL för att ni hjälper Situation Sthlms säljare att synas i staden

BLACK CROWN PADEL för fint insamlingsinitiativ

BRANDKONTORET för ert engagemang

EINAR MATTSSON för ert engagemang

NORDLO för vår it-support

WONDERBOYS för hjälp med situationsthlm.se

KULTURREKLAM för att vi syns på gatorna

BACKBONE 4 MEDIA för fint samarbete

MELANDERS BLOMMOR för begravningsblommor när vi hedrar säljare

ELWING & CO för fint samarbete

RICOH för stabila och pålitliga skrivare

ELIS för fina, rena mattor till säljarcafeet

LOOPIA för vårt hem på webben

FASTIGHETSÄGARNA för ert engagemang

Tack till Situation Sthlms annonsörer.

Tack till Situation Sthlms Företagsprenumeranter premium:

2BK Arkitekter
afa Försäkring
Aimo Park
Akademikerförbundet SSR
Akademikernas a-kassa
ALLBA
Arvet Produktion
Anders Bodin
AUTOEXPERTEN
Bostadsstiftelsen Signalisten
BTH Bygg
Byggnads
Chinateatern
Danvikshem
Dina Försäkringar
Ersta Diakoni
FF Profilreklam
Flinks
Gibon

Grönsakshallen
H2M
HEBA
Hertz
Indutrade
inResonance
Janke Wikholm AB
Jörgensens Rör
Konsumentföreningen Stockholm
KPA Pensioner
M3 Bygg
Memfis
MIKAS
Moderaterna i Stockholm
Norrenergi
Nyfors
Nytida H-huset
Oscars Teatern
Prima Gruppen/ Roo Gård

Red Bull
Samtrans Omsorgsresor
Sandart & Partners
Skandinaviska Människorättsadvokaterna
Securitas
SKB
Skåvsjöholm
Wallfast
Stockholm Relining
Sympa
Svalner
Swegon
Vantörs Församling – Svenska Kyrkan
Trona Patentrådgivning
Tivla Consulting
Vintervikens Installation
Vision
Wallenstam
Wästbygg
YTTEC

Tack till Situation Sthlms Företagsprenumeranter.

SITUATION

S T H L M

ULF STOLT, CHEFREDAKTÖR

Välkommen till en re-designad Situation Sthlm

Nästan 14 år har gått sedan tidningen fick en ny design senast.

Så det var verkligen på tiden. Formgivare Markus Edin – det var han vi vände oss till förra gången också – har gjort re-designen. Varit den som samlat ihop och konkretiserat de spretiga redaktionella tankarna och önskemålen till en hanterbar massa, valt typsnitt och färgpalett och skissat fram nya sidor och uppslag och sektioner, föreslagit spaltbredder och rubrikstorlekar.

Som skapat det nya utseendet på den tidning du snart ska bläddra dig igenom. Somligt har tagits bort då idén spelat ut sin roll, annat har kommit till, eller skruvats om och anpassats till det nya utseendet. Men mest har vi förädlat det vi har, moderniserat, uppdaterat, konkretiserat, sett över tempo och gjort en – som vi tycker – snyggare, tydligare, moderna och läsvänligare gatutidning som ännu mera befinner sig i sin stad och sin samtid.

Kort sagt – en ännu bättre, men lika långsam berättelse om Stockholm. 52 sidor i månaden. 11 gånger om året. Nu framme vid årgång 28.

NÄRJAG INTERVJUADE Nan Goldin berättade hon om hur hon gått fram till Frankrikes president Emmanuel Macron – ”det var en middag i samband med nån konstgrej i Paris” – och apropå ingenting frågat honom hur det gick med injektionsrummen. Han hade ingen aning vad hon talade om, frågade nyfiket om det handlade om att skydda vårdpersonalen från smitta. När hon berättade att det handlade om att förhindra överdoser och smitta och rädda liv, mumlade han nåt och gick sin väg.
– That reaction, it’s so fucking telling.

I Stockholm firar sprututbytet tio år av framgångsrikt hälsoarbete. Nu är målet brukarrum med sjukvårdspersonal.

Konstnär Henrik Ekessiö upptäckte att det hände någonting med hans traumatiska barndomsminnen när han använde händerna och skulpterade dem. Hans bronsskulpturer, döpta efter de veckodagar då minnet uppstod, lärde honom att leva med sina minnen.

Ok. Bläddra vidare. Trevlig läsning.

Hoppas du tycker om den nya designen av tidningen.

Omslag:
Anneli Hildonen

INSTAGRAM
@situationsthlm

FACEBOOK
Situation Sthlm

TWITTER
@SituationSthlm1

SITUATION
S T H L M

REDAKTIONEN Chefredaktör och ansvarig utgivare Ulf Stolt, ulf@situationsthlm.se, 08-545 953 90

Reporter Maria Hagström, maria@situationsthlm.se **Art Director** Johan Olsson **Webbredaktör** Jenny Lindroth

Fotografer och illustratörer Anneli Hildonen, Martina Holmberg, Magnus Sandberg, Jesper Waldersten. För osignerat material svarar redaktionen. Redaktionen ansvarar ej för insänt icke beställt material. **Hemsida** www.situationsthlm.se **E-post** red@situationsthlm.se **Räckvidd**

101 000 läsare (Orvesto konsument helår 2021) **Upplaga** 14 800 ex/mån (TS helår 2022) ISSN: 1400 - 4437 **LEDNING OCH ADMINISTRATION VD**

Pia Stolt, pia@situationsthlm.se, 08-545 953 87 **Adress** Torkel Knutssongatan 37, 118 49 Stockholm **Telefon** 08-545 953 81 **Organisationsnummer**

55 66 49-1071 **Bankgiro** 5774 -9327 **SOCIAL VERKSAMHET** Verksamhetschef, sociala verksamheten Jenny Lindroth, jenny@situationsthlm.se,

08-545 953 88 **Samordnare** Ingmar Olofsson, ingmar@situationsthlm.se, 08-545 953 81, Jonas Svensson, jonas@situationsthlm.se, 08-545 953 81

Telefonnummer distribution 08-545 953 81 **Öppettider** Måndag till fredag kl. 8 –15.15 **Organisationsnummer** 80 2411-14 97

Bankgiro 5357- 3259 **Gåvokonto** Bg 431-2252 **ANNONSERING & PRENUMERATION** Herman Sundgren, herman@situationsthlm.se,

08-545 953 94, Axel Schéle, axel.schele@mediakraft.se, 070-727 41 09 **Privatprenumeration** 11 nummer kostar 880 kronor **E-post**

situationsthlm@flowinfo.se **Tryck** V-TAB Vimmerby 2020 **Miljö** Plasten runt tidningarna är en PE-folie. Den är återvinningsbar och

lämnas i containern för plast vid återvinningsstationerna.

FAKTA HEMLÖSHET

33 250 personer lever i hemlöshet i Sverige, enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet.

Där ingår personer i akut hemlöshet, personer som saknar boende efter institutionsvistelse, personer som bor inom den sekundära bostadsmarknaden och personer som bor kortsiktigt hos familj, släkt eller andra privatpersoner.

7247

hemlösa personer vistas i Stockholm enligt den senaste mätningen och av dessa lever 1558 i akut hemlöshet.

OM SITUATION STHLM

Sedan 1995 säljs Situation Sthlm av hemlösa människor i Stockholm och Mälardalen.

Konceptet med gatutidningsförsäljning har visat sig vara en framgångsrik metod att arbeta med hemlösa människor på, eftersom det ger tidningsförsäljaren en möjlighet att tjäna egna pengar genom att arbeta, samtidigt som tidningen – i sig – fungerar som en kanal för påverkan, opinionsbildning och debatt kring frågor som rör de hemlösa säljarnas situation.

Situation Sthlms sociala verksamhet med arbete och sysselsättning, individuellt stöd och motiverande samtal, skriververkstad och möjlighet att ha sin post hit, café, tillgång till datorer, telefon och juridisk rådgivning, fyller en mycket viktig funktion för de hemlösa människor som tar del av verksamheten.

Över 90 procent av Situation Sthlms säljare upplever en positivt förändrad livssituation sedan de började sälja Situation Sthlm.

MIN PLATS

En tidningssäljare berättar om sin favoritplats i stan

”Jag kom ner naken för att kläderna brann upp”

Marcus Grahn gillar inte att stå stilla. Han åker Hornsgatan fram och tillbaka. Men vid Mariatorget stannar han gärna till extra länge.

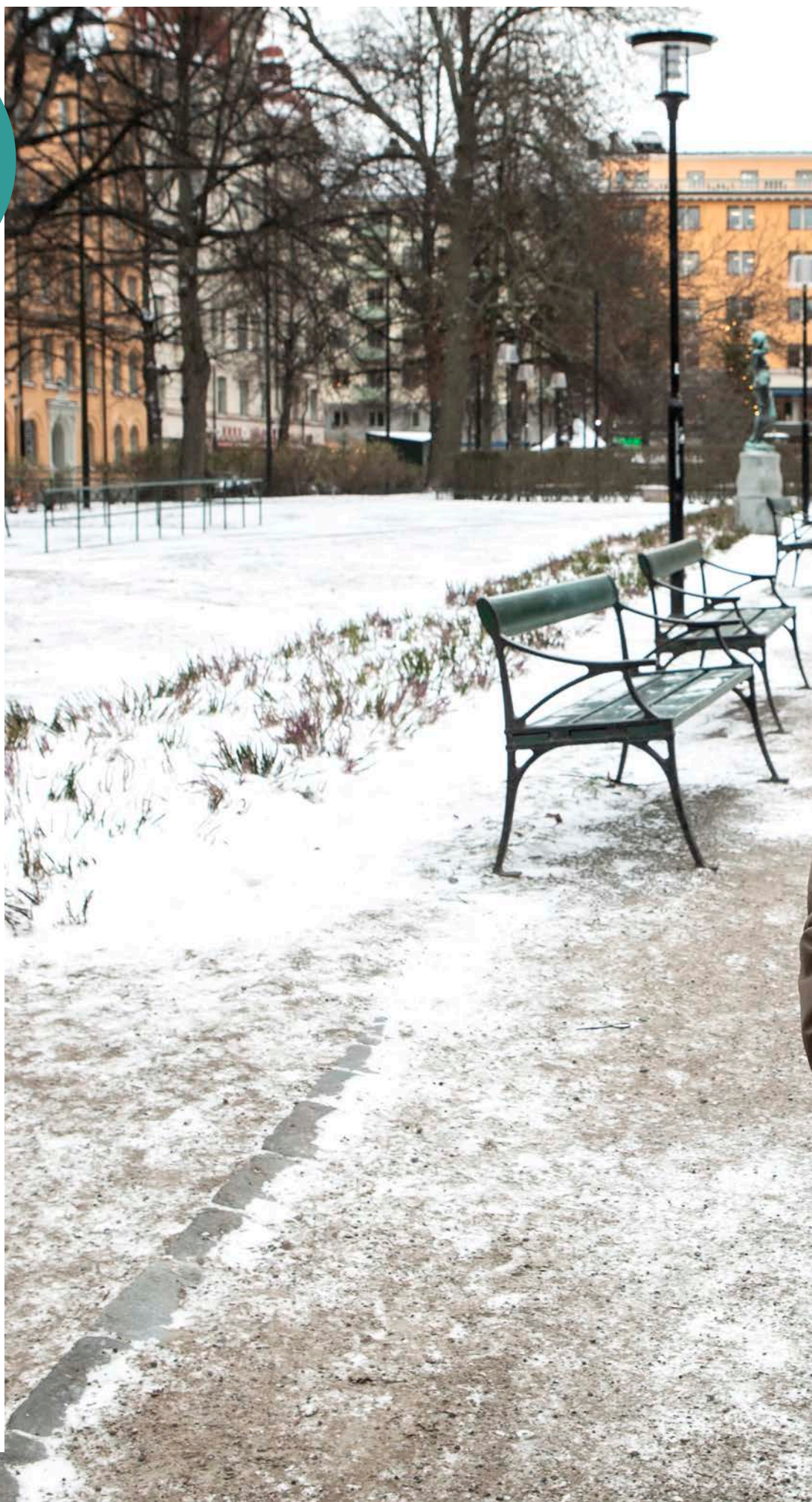
– I den här korsningen, vid öppningen till Mariatorget, gillar jag att stå. Många känner igen mig, hejar och frågar om jag vill ha kaffe. Folk bryr sig och är extra trevliga just här, det bara är så, jag vet inte varför. Det är öppna och mjuka människor.

Inför julen brukade jag åka in där de säljer granar, det luktar julstämning. Men jag är överallt i stan, jag vill se saker. Åker ofta Hornsgatan fram och tillbaka, till korsningen vid Ringvägen och står där en stund, sen tar jag andra sidan tillbaka till Mariatorget.

– Jag är paraplegiker, har bruten rygg. Jag är pilot och flög ett ultralätt flygplan som man kan göra loopingar med. Men jag kraschade i starten, såg inte en elledning. 7 000 volt, så jag kom ner naken för att kläderna brann upp. Det var över tio år sedan. Men det stoppade inte mig, själva rullstolsgrejen. Det var först när jag fick ett sår och blodförgiftning och samtidigt corona som jag blev av med lägenhet och allt efter att ha legat mycket på sjukhus.

– Jag har nog sålt tidningen i två år, jag vet i alla fall att det är två vintrar. Vintrarna glömmar man aldrig. Jag kör ju fast hela tiden. När det blev snökaos åkte jag ut ändå. Jag ger mig inte och åkte ut på vägen, men fastnade där. Inga bilar kom fram. Då kom det ett gäng från Polen och bar mig med rullstolen till tunnelbanan. Folk är faktiskt väldigt vänliga.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM**
FOTO: **ANNELI HILDONEN**

179

olyckor har inträffat på E4/Essingeleden under tidsperioden 2015-2021. Bland innerstadsgatorna är Sveavägen mest drabbad med 96 olyckor samma period. Baserat på olyckor inrapporterade av polisen.

Ekonomisk oro ökar psykiska besvär

HÄLSA Tre gånger så många personer bland dem som uppgav stress, ängslan, oro, ångest eller suicidtankar i Folkhälso-myndighetens enkät "Hälsa på lika villkor", hade också ekonomiska problem.

Tolv procent av Sveriges befolkning uppger att de haft svårt att klara löpande utgifter det senaste året. Enkäten genomfördes våren 2022, innan inflationen och prisökningarna började märkas, varför

man kan anta att fler fått svårare att klara sin ekonomi.

Cirka 17 000 personer i åldrarna 16 år och uppåt besvarade enkäten.

ULF STOLT

SHUTTERSTOCK

BOKER ERICSON, 1916

Tegelbärarna hämtade en stapel med tegelstenar som de bar på ryggen med hjälp av rep, kätting och stropp. Totalt väger Stadshusets alla tegelstenar 56 000 ton.

DE SOM BYGGDE STADSHUSET

Det har gått 100 år sedan Stadshuset byggdes. Ragnar Östberg ritade mästerverket, men hundratals arbetare gjorde det till verklighet.

BOK Murare, tegelbärare, snickare, kafébiträden, smeder, cementarbetare, målare, springpojkar, konstväverskor och stukattörer. Med slev och lod, hammare och vattenpass, handarbete och ingenjörskonst. Tolv år tog det, mellan 1911-1923.

– Det var hårt arbete. Långa arbetsdagar, låga löner och få välfärdsreformer. En cementarbetare berättade att han jobbade en hel dag utan mat. Vid lunch

fick han lite svagdricka för att klara sig, säger historikern Mats Hayen som skrivit boken *Vi som byggde Stadshuset*.

För 50 år sedan spelades ett 20-tal intervjuer in med människor som hade jobbat på bygget. 25 timmars inspelning på kassetband, ett material som aldrig tidigare använts.

– Det är väldigt dramatiskt, men också roligt, säger Mats Hayen och berättar om ett kafébiträde:

– Hon hissades upp i tornet med öl och kaffe, 70 meter i en korg. Hon sa: "Jag var ju ung, men jag var rädd också".

På kassetbanden finns även

berättelsen om när italienska stukattörer kom till Stockholm och en av dem råkade knacka fel sida av konst skapad av prins Eugen.

– Ingen av italienarna vågade berätta det för prinsen. Då tog en 16-åring på sig det: "Ers Kungliga Höghet, jag knackade ner fel gipsplatta". Prinsen svarade på italienska: "Det som är gjort är gjort". Det är otroligt levande berättelser. Jag har aldrig tidigare känt en sån närvaro av dem jag skriver om.

MARIA HAGSTRÖM

Boken och utställningen *Vi som byggde Stadshuset* invigs 21 januari på Stadsmuseet.

HALLÅ DÄR

Hugo Hesser, professor i psykologi vid Örebro universitet, som har studerat internetbaserad behandling för arga personer.

Varför behövs forskning om ilska?

– Det finns en stor grupp människor som har svårt att hantera sin ilska, men de får vanligtvis inte hjälp. Behandlingar mot ilska är inte lika välutvecklade som för andra psykologiska problem.

Ni testade tre olika behandlingar, men en stack ut, vilken?

– Alla tre var fyra veckor långa, men hade olika fokus. En fokuserade på omtolkning av situationer, en på närvaroträning och den tredje på en kombination av de två. Det var den sista som hade störst effekt. Framförallt för dem som upplevde mest problem, som var utåtagerande och grubblade mycket.

Var det lika många kvinnor som män som sökte till studien?

– Det var ungefär lika många. Det finns inga stora skillnader när det kommer till ilska, men det kan finnas skillnad i uttryck. De som sökte är personer som själva upplever problem med ilska. Det var många som visade intresse för studien, det säger något om behovet. En eftermiddag var 20 000 personer inne på webbsidan, då stängde vi ner ansökningarna.

Blev folk arga när ni stängde ner så snabbt?

– Nej, vi fick inte såna reaktioner.

MARIA HAGSTRÖM

JESPER MATSSON

MITT JOB

Om yrken och
arbete i stan

EMIL LENNARTSSON
VATTENBILARE

”Att stå med
en handlans är
som att stå mitt
i en orkan”

– Jag tar bort betong året om. Nu i ett garage i Hallonbergen, vilket är skönt när det är vinter. Annars är det fint att jobba på Essingeleden under sommaren.

– Jag använder en handlans med 3 000 bars tryck. Vi kallar den pistol. Det är en reaktionskraft på 25 till 30 kilo när vattnet kommer ut så det är tungt att hålla emot. Vattnet är kallt, men när det träffar betongen i hög hastighet omvandlas energin till värme så att det blir runt 50 grader.

– Att stå med en handlans är som att stå mitt i en orkan. Och du blir blöt. Jag har på mig kraftiga regnkläder, arbetsstövlar och en skyddsväst i kevlar. Vi är alltid två när vi bilar och kör en timme i taget.

– Jag sprutar vattenstrålen i vissa rörelsemönster lite beroende på vad jag ska ta bort. Fördelen med vattenbilning jämfört med mekanisk bilning är att det går att ta bort precis bara den betong man vill. En annan fördel är det inte skapar samma störande stomljud i en fastighet.

– Man blir jättetorr av att bilda eftersom det yr betong, vi har handkräm på varje fikabord så att vi kan smörja händerna.

– Jag bor i Värmland och jobbar här i veckorna, det har jag gjort i många år eftersom det är brist på vattenbilare i Stockholm.

BERÄTTAT FÖR **GERD ERIKSSON**
FOTO AV **MAGNUS SANDBERG**

Emil Lennartsson har lagt ifrån sig "pistolen" och tagit av sig kevlarvästen för att posera för fotografen.

PRIVAT

Kadir Adan har gjort kortfilmen *Kultur* som visas på .MOV filmfestival.

UNG FILMFESTIVAL I HUSBY

Den 21 januari är det dags för första upplagan av .MOV filmfestival. Här visas film av och om människor som bor i, eller omkring, Husby.

FILM Filmplattformen .MOV i Folkets Husby vill ge unga vuxna en chans att förverkliga sina filmidéer. Här erbjuds de utbildningar, utrustning och kontakter. Mottot är ”från idé till premiär”.

Nu arrangerar .MOV första

upplagan av en årlig filmfestival. Kadir Adan är en av deltagarna.

– .MOV är mer än ett ställe att göra film på. Det finns så många som vill göra saker, men som inte vågar ta första steget. På .MOV har de pushat mig, utan dem hade jag inte gjort min film.

Han berättar att fler unga i området har blivit intresserade av film.

– Vi får berätta våra historier. Annars är det i filmer ”våra historier” men inte berättade av oss.

Det är det Kadir Adans kortfilm *Kultur* handlar om.

– När andra gör film om våra bortgångna vänner och familj. Filmindustrin tjänar pengar på våra sorger.

Filmvisningarna sker på Kulturhuset Husby och prisutdelning i Folkets Husby.

Bästa kortfilm tilldelas Getpriset, en statyett framtagen och designad av lokala konstnärer i Husby.

MARIA HAGSTRÖM

Forskare om rätten till bostad

BOSTAD Alla behöver någonsans att bo. Men var och hur vi bor påverkar vårt liv och våra framtidsutsikter. Det behövs en större rättvisa i bostadsfrågan, menar de 28 bostads- och urbanforskare som medverkar i antologin *Allas rätt till bostad*. De analyserar svensk bostadspolitik och konkreta resultat. De anser att privatiseringar och vinstkrav även på offentligt ägda bolag, har fått klyftorna att växa.

Antologins texter diskuterar också bland annat bostadsbidraget, besittningsskyddet och barnkonventionen.

Färre nyanlända till Stockholm

INVÅNARE Under 2023 kommer 830 nyanlända personer anvisas till Stockholms län, efter ett regeringsbeslut i november. Kommunernas befolkningsstorlek och arbetsmarknadsförutsättningar avgör antalet.

Totalt kommer 3300 nyanlända personer att anvisas till landets kommuner, ungefär hälften av dem är barn och 900 är kvotflyktingar.

Mottagandet av nyanlända i Stockholms län är det lägsta sedan 2016, då bosättningslagen infördes. Stockholm och Nacka är de kommuner i länet som tar emot flest, 307 respektive 63 personer. Salem tar emot minst, noll personer.

ULF STOLT

”Flera faktorer påverkar hur mycket kontanter används i en viss region, till exempel befolkningens ålder, utbildningsnivå, inkomstnivå och tillgången till uttagsautomater.”

Enligt Riksbankens betalningsrapport 2022 uppgav 6 procent av de tillfrågade stockholmarna att de använt kontanter vid sitt senaste köp. 2010 var siffran närmare 40 procent.

- Får man ont i nacken
om man sitter i drag?

- Sitt vid min plånbok
så ska du få se.

VAR NYBROPLAN NÄR KL. 17.17–17.58

VIDEN KAFFEVAGN framför de sju lysande älgar som stegar över Nybroplan i ungefärlig riktning Birger Jarlsgatan, pågår vad som ser ut och låter som ett företagsevent. Kanske är detta en station på en tipspromenad? Samtal i mindre grupper. Lite uppslupen stämning. Pappmuggar i hand. Någon viker upp en karta, pekar bort mot Blasieholmen.

– I alla fall en som uppträtt där har varit med i mellon sen.

Inhägnat bakom ett högt, gult staket i kvadrat ett nyplanterat träd.

En man med portfölj och uppknäppt dunjacka vill inte ha någon rostad lök till

korven han köper i Nybrogrillen, bara ketchup. Och en extra servett.

Urverket överst på den doriska kolonnen – Tornbergs klocka – går mer än två timmar fel. Det var i den klockan – enligt Ingmar Bergman själv i biografen *Laterna Magica* – som 68-rörelsen krävde att han och Alf Sjöberg skulle hängas, medan Dramaten mittemot brändes.

TOALETTEN MOT Hamngatan är ledig. Bänken framför den tom. Bredvid den intill staketet, uppställda bredvid varandra i två rader upp mot ingången till Berzelii park, tjugonio elscootrar av tre olika märken.

Den svarta cykelpumpen har en rejäl buckla på ena sidan.

Mot trädet intill, en vit cykel lutad med en handskriven skylt fastsatt: ”Cykelfix. Reparerar cykeln där den står. Byte till vinterdäck 590 kronor”, samt ett telefonnummer.

Tre långa bänkar vända mot Raoul Wallenbergs torg med ryggstöden mot Strandvägen.

Nio personer på mittrefugen väntar på buss eller spårvagn. Oklart varför en vit bil tutar till tre gånger innan den svänger

höger vid båtarna.

Två löparklädda fransmän stannar till vid statyn över John Ericsson – han som uppfann bland annat propellern – och

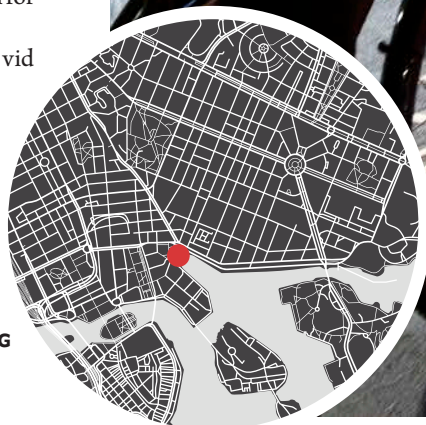
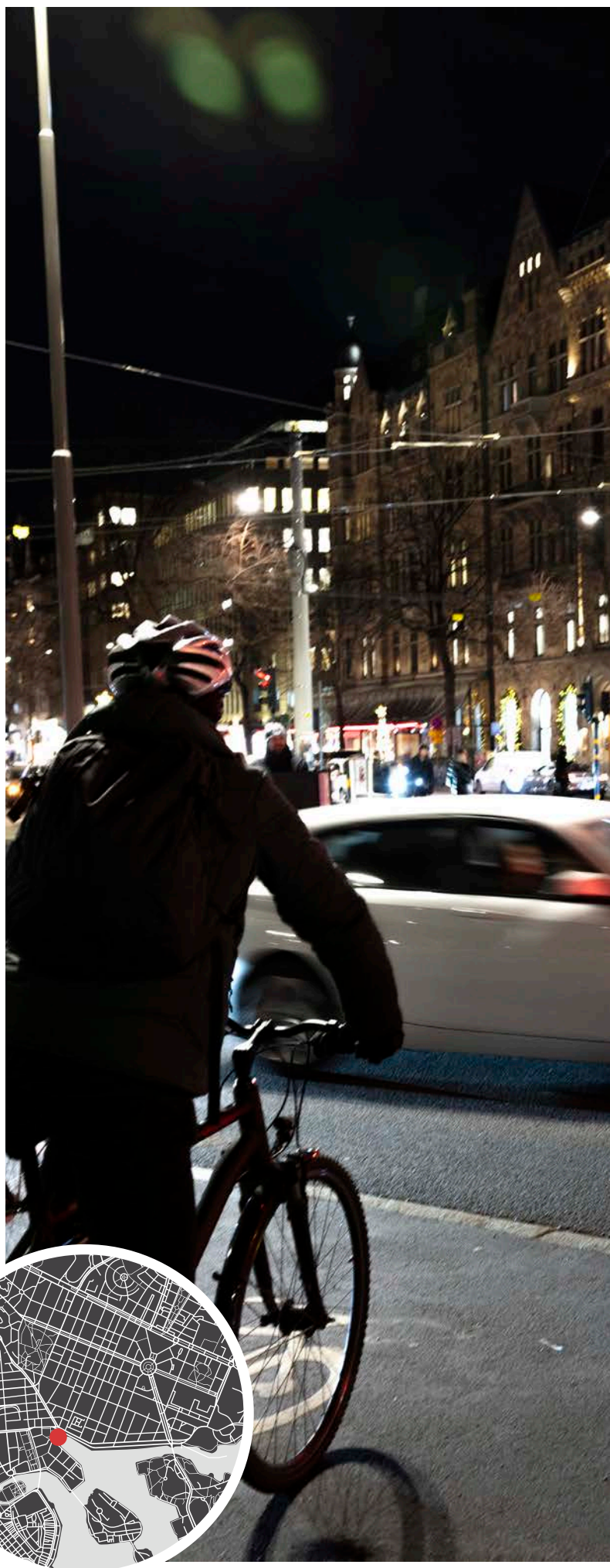
den ena av dem, han i kortbyxor trots vädret, knyter sin högra sko mot sockeln. De fortsätter sedan i riktning Arsenalsgatan.

Vid kaffevagnen framför älgarna har evenemanget som pågick skingrats. Jag tittar närmare på hur älgarna är förankrade i marken – på en granrissmyckad cementsockel, fyra skruvar i varje platta, plus en vajer från sockeln till bogen för ytterligare stödsäkring.

När det slår om till grönt vid övergångsstället är det fler personer från Nybrogatan som kommer över mot Nybroplan än som går mot Nybrogatan från den här sidan.

TEXT **ULF STOLT**

FOTO: **MAGNUS SANDBERG**

Förutom att medverka i teater och film så driver skådespelaren Helen Al-Janabi Arabiska teatern, Sveriges enda professionella arabisktalande teatergrupp.

SKÅDESPELAREN HELEN AL-JANABI

”Det handlar också om pengar och makt”

För skådespelaren Helen Al-Janabi är det viktigt att arabisktalande människor ska få tillgång till kultur och berättelser om annat än krig och flykt. I januari spelar hon i Dramatens ”Maktens diskreta charm”.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM** FOTO **MARTINA HOLMBERG**

NÄRSKÅDESPELAREN Helen Al-Janabi blev kallad till audition för ”Maktens diskreta charm” blev hon väldigt glad. Inte bara för att det var en föreställning på Dramaten, utan för att regissören var egyptiern Ahmed El Attar, en av den samtida arabiska teaterns mest framstående dramatikere och regissörer.

– Det är första gången som Dramaten producerar en pjäs av en arabisk regissör. Det är jättestort. Jag tycker att det är fantastiskt att de gör det. Det är nåt som är relevant för oss som är arabisktalande i Sverige, men föreställningen är för alla. Den spelas och textas på tre språk: arabiska, svenska och engelska, säger Helen Al-Janabi.

Repetitionerna pågår för fullt på en av Dramatens scener, från morgon till sen kväll. Under tiden växer manuset fram. Det är

så Ahmed El Attar jobbar - skriver och regisserar samtidigt. Det är en utmaning, erkänner Helen Al-Janabi.

– Svårt, men intressant och roligt. Vi skådespelare bygger karaktärer utan färdiga repliker. Vi jobbar tillsammans och försöker vara lyhörda för regissören. Han har sin plan.

Helen Al-Janabi spelar en kvinna som är ”hemassistent”. Hon har jobbat i en familj sedan hon var 13 år.

– Hon har vuxit upp med dem och är en del av familjen.

”Maktens diskreta charm” handlar om en familj från Syrien och en familj från Sverige. De möts när deras son och dotter blir kära och gifter sig.

– Det börjar med kärlek och slutar med konflikt och kaos. Det är fördomar från svensk sida och fördomar från arabisk sida. Det

handlar också om pengar och makt.

Den svenska familjen har det mycket gott ställt. Likaså är den syriska familjen överklass. De är inte en socialt utsatt flyktingfamilj, som ofta annars skildras, de är privilegierade. Familjen har flytt kriget, men det är inte vad pjäsen fokuserar på. Det uppskattar Helen Al-Janabi.

– Det handlar inte om flykten, för ovanlighetens skull ser man inte en ”flykting”.

HELEN AL-JANABI är utbildad vid teaterhögskolan i Damaskus och jobbade med teater och film där innan hon lämnade diktaturen.

– Jag flydde till Sverige 2009.

HELEN AL-JANABI

Namn: Helen Al-Janabi

Bor: Gullmarsplan

Gör: skådespelare och regissör, samt konstnärlig ledare på Arabiska teatern.

Medverkat i: föreställningarna ”I Came To See You” (2015) och ”Movements” (2017). Tv-serierna ”Störst av allt” (2019), ”Björnstad” (2020). Bland annat.

Aktuellt: i ”Maktens diskreta charm” på Lilla scenen Dramaten, premiär 26 januari.

Jag var statslös, det var därför.

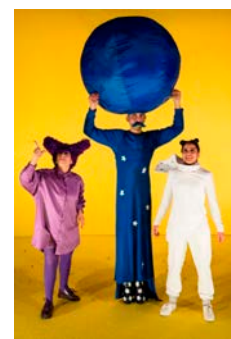
Jag är född i Syrien men var inte syrisk medborgare, eftersom min pappa var från Irak. Det blev omöjligt att stanna och fortsätta jobba som skådespelare. Hela tiden var jag tvungen att ha papper och tillstånd, som jag inte hade.

Hon förstod att det skulle vara svårt att jobba som skådespelare i Sverige, i stället ägnade hon de första åren till att lära känna samhället och språket. Hon fick barn och skapade sig ett nytt liv. Men drömmen om att jobba som skådespelaren levde kvar.

ISAMBAND med att kriget bröt ut i Syrien och många syrier kom till Sverige, även personer som hon hade jobbat med i Damaskus, tog hon upp yrket igen. Hon startade den första – och enda – professionella arabisktalande teatergruppen i Sverige.

– Jag hade inte varit redo tidigare, men det var också situationen som hjälpte mig att skapa den Arabiska teatern. Det fanns inte mycket kultur för oss.

Helen Al-Janabi ville att arabisktalande människor skulle kunna identifiera sig med ►►

Den lille prinsen var Arabiska teaterns första stora produktion och har spelat mer än åttio föreställningar.

historier på teaterscenen och känna sig inkluderade i kulturlivet.

Arabiska teatern började med workshops för barn som flytt till Sverige. Snart hade de också skapat sin första stora produktion ”Den lille prinsen”. Det är en av de mest populära berättelserna på arabiska, om prinsens äventyr på olika planeter.

– Det är viktigt att barn får uppleva nåt annat än historier om flykt och krig också. Vi spelade över hela Sverige med Riksteatern. Väst till öst, norr till söder. 58 föreställningar. Samarbetet med Riksteatern var viktigt för oss, vi hade inte kunsknat turnera på det sättet själva.

Sedan dess har de producerat flera föreställningar, bland annat ”Hjältinnor”. Om kvinnor som

”JAG KUNDE INTE MYCKET OM FÖRINTELSEN NÄR JAG KOM TILL SVERIGE.”

har förändrat världen, kämpat mot fördomar och traditioner, utmanat patriarkala strukturer och fått människor att ändra uppfattning. Med pjäsen ville de inspirera tjejer och killar att kämpa för sin frihet att göra vad de vill. Och drömma och leva stort.

ARABISKA TEATERNs senaste föreställning är ”Överlevare”.

– Vad vi vet har en arabisk teatergrupp aldrig gjort en föreställning om Förintelsen. Det är helt unikt.

Den framförs på arabiska med svensk översättning. Huvudrollen är en skådespelare som för första gången möter en jude, en överlevare.

– Jag kommer från ett land där vi inte fick undervisning om Förintelsen. Där finns en stark

propaganda och det vi fick veta av regimen var förvanskat. Man har ignorerat det som hänt. Jag kunde inte mycket om Förintelsen när jag kom till Sverige. Vi arabisktalande i Europa måste få kunskap om det.

Pjäsen spelades på Turteatern i Kärrtorp under hösten och den åker ut på turné 2023.

I år har också filmen *Bullets* premiär, där Helen Al-Janabi spelar en mamma som försöker rädda sin sons liv och bort från ett kriminellt gäng. Hon filmar även för Netflix-serien *Genombrottet* som handlar om mordet i Linköping där en åttaårig pojke och hans lärare mördades.

– Det känns bra att jag de senaste åren har jobbat igen med det jag utbildade mig för. Och med sånt jag tycker är viktigt. ■

En gång var Stockholm Sverige

JAG HAR ÅKT oändligt mycket buss upp och ner längs Norrlandskusten. 400 timmar ombord på Y-bussen, från att jag tog studenten till att tågrälsen till slut kom till Övik. Jag åt vägkrogsmat med tio procents rabatt vid Tönnebro, åkte förbi miljontals tallar och Skuleberget med grottan där rövare sägs ha gömt sig. Vid det berget såg jag min första teaterföreställning. Jag var drygt fyra år. Jag minns en vild brasa, som fortsatte att brinna trots att det regnade. Röken steg ostadigt mot den väldiga bergsväggen. Det var spännande och lite läskigt. En häxa skulle kanske brännas på bål. Det var vällångt senare jag förstod att sådant hade skett på riktigt. Världen är för obegriplig för ett barn att förstå.

Och Stockholm, vad var det? Det var Sverige. Det var det jag svarade när en tant på Y-bussen frågade mig, ett år efter brasan, vart vi var på väg? Jag skulle till Sverige.

Norrland var ett annat land.

När jag långt senare flyttade till svenska Stockholm skulle det dröja tolv år innan det gick att åka tåg till min uppväxtstad. Skräcken var när batteriet i CD-spelaren tog slut och jag stirrande genom bussrutan i åtta timmar på miljontals tallar, berg och en grotta. Det hände att jag behövde lyssna på någons sorger. Som tanten, alla var ju tanter då, som berättade allt om sin skilsmässa. Ibland somnade någon med huvudet allt närmre mitt. Och män kunde sätta sig för bredbent. Alla borde veta att gränsen går där deras säte tar slut. Jag satt snett för att få plats. När jag blev rutinerad satte jag mig själv lite bredbent och spjånade emot om personen

**MARIA
HAGSTRÖM**

Nästa månad
skrivs krönikan av
chefredaktör Ulf Stolt.

"Skåne, det var väl som Frankrike när Stockholm var som Sverige."

bredvid tyckte att hans punkkolor var för stora för den plats som givits honom.

DET ÄR KLART att det kan vara kul med sällskap också. Som den gången jag åkte till Helsingborg, i och för sig i en restaurangvagn i ett tåg. En 70-årig man kommenterade mina kängor. "År det sånt ni unga har nu?". Och så började vi pratade om unga och gamla och gamla som vill vara unga och unga som vill vara gamla. Han berättade om livets situationer och jag om mina. Han var konstnär och nu var han på väg till en begravning. Men det var inte det han tyckte var jobbigast, det var att ex-frun satt på samma tåg. Han hade kanske varit rätt omöjlig. Hon hade skilt sig från honom, kommit tillbaka, de hade gift sig igen och skilt sig. Nu gömde han sig i restaurangvagnen. Jag hade gärna fortsatt resan istället för att i Helsingborg träffa min omöjliga pojkvän som jag snart skulle "skilja" mig från, gå tillbaka till och skilja mig från.

Skåne, det var väl som Frankrike när Stockholm var som Sverige. En kollegas dotter frågade en gång: "vad har de för pengar i Skåne?". Och när min son nyligen hade en mardröm och frågade om gorillor, förklarade jag att de bor så långt bort att man måste resa dit med flygplan. Längre bort än Frankrike. För ett barn är

Skåne tillräckligt avlägset för att kunna somna om.

När jag klev av tåget i Helsingborg var jag lite rund under kängorna och letade reda på skulpturen som den 70-åriga konstnären sagt att han skapat där.

Den hade han döpt till "Bon Voyage". ■

CLAUDIO BRESCIANITTI

NALOXON RÄDDAR LIV

Förr var det bara ambulanspersonal och sjukhus som fick ge naloxon vid opiatöverdoser. Nu har vi i Sverige gått ett ministeg framåt. Nu kan opiatberoende själva få förskrivet naloxon. Min fråga är, hur en opiatberoende ska behandla sig själv med naloxon i medvetslöst tillstånd?

Eller hur stor är risken att förbipasserande letar igenom den överdoserades fickor eller väska för att leta efter naloxon? Och om det skulle ske, hur många är utbildade eller vet hur man ger en

naloxonbehandling?

Min förhoppning är att nästa ministeg blir att naloxon förskrivs och att man utbildar anhöriga till opiatberoende och all personal som jobbar där opiatberoende människor finns, till exempel på härbärgen och dagverksamheter. Undrar du varför naloxon finns? För att naloxon räddar liv. Sverige vakna. Ge oss en drogpolicy som i resten av Europa. En missbrukare är precis som du, också en människa.

519

I MÅL

Tänk att slutligen bli nedpackad i skuffen på apostlakärran, den som tar en ensling över bron till landet "over there".

Undrar lojt hur denna vråläksresa kommer vara, är vägarna dit steniga eller bara ögonen som ser röda eller klara?

LO

MINNEN FRÅN MÄLAREN

I går kväll satt vi och pratade om gamla tider. Om den tiden när jag kom till Södertälje från Halmstad där jag är född och uppväxt. Jag blev trött på allt där, så vi drog därifrån för att hitta något annat.

Kommer ihåg första dagen här. Vi var så trötta att vi somnade på gräset som gick längs Mälaren. Solen sken, måsarna kraxade, flög runt, det var varmt. Vi somnade med våra huvuden på våra väskor, allt var perfekt. På den tiden behövde man inte vara rädd för att bli rånad.

En så där åtta timmar senare blev jag väckt av min pojkvän, han sa:

– Vad fan, har du redan slängt sopor?

Jag vaknade, stirrade surt på

honom och sa:

– Vad snackar du om? Jag har sovit.

Han svarade:

– Vad är det för jävla skit i den här påsen??

Jag sa:

– För det första är det inte min påse. Titta vad det är i påsen, vetja, i stället för att gapa. Han öppnade påsen från Coop, vi tittade i den. Där låg två sandwichar, drickor, tandborstar, tuggummi. Så ställde vi blev. Jättegglada eftersom vi inte hade någon mat, men plötsligt så kunde vi sitta där i solen, nyvakna och ha picknick i värmen utmed Mälaren.

Vilket underbart minne, tio år gammalt och vi pratar fortfarande om det.

Magdalena 407

Har du tid över?

Bli volontär och gör skillnad för det som du brinner för.

Välj bland hundratals uppdrag i Stockholm på www.volontarbyran.org.

/Volontärbyran/

GÅ RUNT

En klapp på axeln,
en stykning över kinden
genererar
ett vänligt ögonkast,
ett leende
genererar en vänlig gest,
genereraren en hälsning av omtanke,
genererar värme,
en spirande känsla,
ett uppmuntrande ord
genererar livslust,
ger själva livet mening.
Kärlek
som får det hela
att gå runt.

LO

NYA STÖVLAR

Det var loppmarknad och jag och Helena, en god vän som också säljer tidningar, ser ett par beige stövlar, jättefina. Och jag slår händerna för ansiktet och säger "Gud vilka fina. Åh, om jag hade sett dem först. Nej, förresten är det klart att du ska ha dem", säger jag och hon köper dem. Men så går det cirka fyra dagar. Då kommer hon och säger "Lena, du vet de där stövlarna jag köpte på loppis här om dagen?" "Jaa", nickar jag. "Du får dem av mig." "Va? Varför." "Jo, de är för stora för

mig". Jag blev så glad att jag gav henne en kram. Men vi har alltid gillat varandra. Mycket snäll kvinna, Helena.

Lena Freij

Kvinnofridslinjen är en stödtelefon för dig som är utsatt för hot, våld eller sexuella övergrepp.

Ingen fråga
är för liten

 020-50 50 50
Kvinnofridslinjen

VILL DU VETA MER? BESÖK GÄRNA KVINNOFRIDSLINJEN.SE

Kvinnofridslinjen drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet och Akademiska sjukhuset på uppdrag av regeringen.

Polismuseet

EN
STÖRRE
UPPGIFT

Ny utställning om polisyrkets

**VÄXLANDE
VARDAG**

Med sina bronsskulpturer döpta efter olika veckodagar har konstnär Henrik Ekesiö bearbetat traumatiska barndomsminnen. När han var liten ville han bli trollkarl. I dag är han övertygad om att det är 3D-scanning som är gjutformens framtid.

Text **Ulf Stolt** Foto **Anneli Hildonen**

Minnen som konst

Doften påminner en aning om knallpulver.
– Jag satt och svetsade, så jag hörde först inte telefonen.

Konstnär Henrik Ekesiö har just hämtat vid entrén till det kreativa låghusområdet Subtopia i utkanten av Alby. Man når hans ateljé via en trappa till vänster om entrén till huvudhuset, och sedan nerför en liten backe och in bakom en dubbeldörr i plåt på vänster sida.

Henrik Ekesiö tog över kontraktet här för ett par år sedan från en kollega på Mejlan som inte ville ha den kvar. Vid tillfället hade han en tio kvadratmeters ateljélokal i Bredäng.

– Priserna är helt galna. Det kan kosta sju tusen i månaden med en liten lokal, då gäller det att man har snurr på grejerna.

Här är det större, rejält mycket mera arbetsyta, betydligt billigare hyra samt att han kan cykla hit från bostaden i Liljeholmen när vädret gör det möjligt och få lite daglig motion.

De är tre som delar på ateljén. De andra två är inte där så ofta.

Framför en stol med ryggstödet borttaget och några ►►►

Så tillverkas skulpturerna steg för steg

■ Gjutningen sker hos Herman Bergmans konstgjuteri i Hägersten.

■ Tekniken kallas för cire-perdue – förlorad vax-teknik.

■ Ett original görs i plastelina som man sedan tar form på av gips och silikon med en kapp av gips.

■ Silikonformen fylls med vax och ger en perfekt avgjutning. Vaxformen bakas in i en blandning av gips och krossat tegel och det fästs kanaler – både för inhållandet av brons och för att få ut luft.

■ Vaxet bränns bort och bronset hålls in via kanalerna.

■ Formen slås sönder och skulpturen är klar att färdigbearbetas i ateljén.

olika partier med färgfläckar på sitsen står en lågt vit sockel. På den står en ungefär 25 centimeter hög skulptur i brons, förställande en medelålders kvinna med en kasse i handen i färd med att mata in burkar i en pantmaskin.

– De gjuts ju ihåliga, så de skickar med en bronsbricka som jag kan sätta igen den med på ryggen. Och det blir lite luftfickor i gjutningen som måste fixas till, lite skavanker, som jag jobbar bort med en Dremmelpenna. Det tar en hel del tid.

Skulpturen på sockeln heter ”Fredag”. Det finns ytterligare 12 skulpturer i brons, döpta efter andra veckodagar, framtagna och skapade ur andra minnen från Henrik Ekesiöös uppväxt, bronsskulpturer som kommit att bli lite av hans signum som konstnär.

I alla fall för nu.

I våras hade Henrik Ekesiöö sin stipendiatutställning ”White men can’t jump” på Konstakademien, Galleri Öst. Och i november fanns några av hans verk på Sotheby’s under tio dagar.

– Det är en curator som heter Ebba De Faire som använder det som en slags pop-up. Sen kör hon... hon har jobbat för Wetterling och andra stora gallerier, nu kör hon eget. Men hon har hoppat över det där med egen lokal så hon samarbetar med Sotheby’s. Hon jobbar som en gallerist utan att ha ett galleri.

Vi går genom den avlånga ateljélokalen, förbi hans kollegors arbetsplatser. På ena sidan håller Ida-Johanna Lundqvist till med sitt, på andra sidan Lars Hammarström, som snart ska göra en stor skulptur till Laurie Anderson, med sitt. Längst in har han sin arbetsplats med skrivbord och stol.

Längst fram till vänster på skrivbordet ligger en färdig men omålad, nyligen gjuten version av skulpturen ”Måndag” – mannen med naken underkropp som sloknat på sängen med en porrtidning intill sig.

Ovan på några staplade böcker framför dataskärmen står en roterande ställning med modellen av en husvagn av rödbrun plastelina under konstruktion.

– Jag gör ju förlagorna i plastelina, typ som zenitlera, jag värmer den i mikron lite först så det bli enklare att bearbeta.

Husvagnen är en ny skulptur, också den döpt efter en veckodag. Runt om den på skrivbordet diverse brukbart konstnärsmaterial: en nästan tom flaska lösningsmedel, tumstock, en kopp med fyra penslar, en sax, en svamp, ett

kluster insexnycklar hophållna av två gummiband, en rulle svart tejp och en kaffekopp.

– Det som är bra med plastmaterialet är att jag kan hålla på med en skulptur, om nåt annat kommer emellan kan den stå ett år, sen är det bara att fortsätta på den som om inget hänt.

I den lilla bokhyllan bakom, på hyllan vid sidan av skrivbordet och på några bredare hyllor utmed den bakre väggen vid hans arbetsplats i ateljén, står flera av de olika veckodagsskulpturerna – i olika material, från helt färdiga i brons och målade i oljefärger, till plastmodeller och gjutningar av hans skulpturer i olika material och stadier av utveckling och färdigställande.

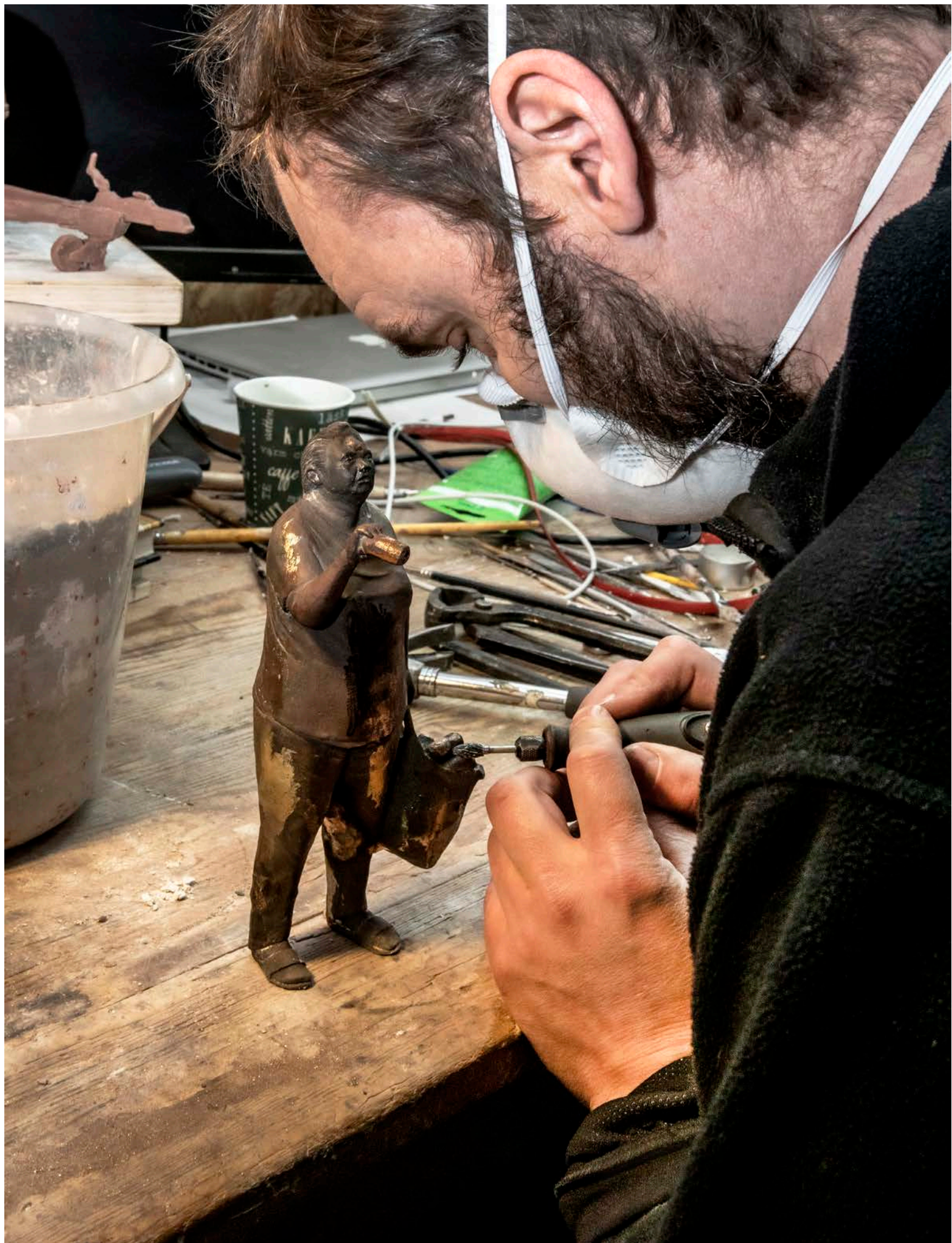
Han drar handen över den omålade avgjutningen på skrivbordet, gnuggar bort lite damm som silikonformen lämnat kvar på skulpturen.

– Det här är nummer ett, måndag, den första skulpturen jag gjorde. Sen har jag bara kört efter det, utgått från andra minnen.

Henrik Ekesiöös skulpturer påminner, men på helt olika sätt, om både Roy Anderssons skvalt befolkade, dämpade och dova filmtablåer, samtidigt som det som gestaltas i dem befinner sig i ett evigt och absolut nu.

– Mitt ansvar börjar och slutar med den gubben, den figuren. Jag såg François Truffaut-filmen *De 400 slagen* härom veckan. Jag tänkte på att den var så jävla bra, just det där med tolkningsfriheten, han lyckades verkligen ha med det ▶▶▶

”Jag gör ingen skiss, jag har bara ett taktilt förhållande till det, skulpterar fram det med händerna ur minnet.”

“Om jag skulle göra en film om de här minnena, jag vet inte om jag har kapacitet till det... skriva manus, gå på fjorton pitchmöten. Jag har försökt göra några filmer på egen hand, men tiden räcker inte till. Be kompisar va skådespelare är svårare när man passerat fyrtio”.

genom hela filmen. Öppningen i berättelsen mot mig som ser den.

Den första skulpturen i serien med veckodagarna gjorde han 2016.

Vad som ledde till att det alls blev några skulpturer var att han och hans flickvän skulle skaffa barn, och han började må allt sämre. I den processen började minnen från hans egen barndom komma allt närmare, traumatiska minnen och upplevelser som nu helt enkelt behövde hanteras.

Hans flickvän gav honom rådet att söka hjälp.

– Jag gick till vårdcentralen och fick kontakt med en psykolog. Hon gav mig skrivuppgifter, att skriva om mina upplevelser och minnen. Jag gick hem och klickade upp ett worddokument och skrev minne nummer ett. Då skrev jag om hela den dagen. Sen pratade vi om det när jag kom till henne.

– Jag insåg ju snart att det gick att göra nånting med det där. Men jag var säker på att jag inte ville visa texten för någon annan i nåt sammanhang, men som skulpturer är det ok. Då gjorde jag den första.

Han märkte ganska snart att det hände någonting med de här traumatiska och tunga minnena från barndomen när han skulpterade fram dem med händerna, någonting med det taktila i skapandet gjorde att de här minnena han skulpterade scener från blev annorlunda.

Skapade sig en annan plats i honom. Att de liksom avdramatiserades. Blev hanterbara. Via skulpturerna fick

han en annan relation till de här minnena, en annan insikt, en annan förståelse för dem.

– Poängen är ju egentligen inte att gestalta ett minne, utan att gestalta nåt som sker hos alla, inom oss alla på nåt vis, när man upplever ett trauma. Jag gör ingen skiss, jag har bara ett taktilt förhållande till det, skulpterar fram det med händerna ur tanken.

– Det är ju hundra procent mitt perspektiv. Jag har inget direkt anspråk på att berätta sanningen om mina föräldrar och min uppväxt. Det är min upplevelse av olika situationer. Och sen förhoppningsvis kan man relatera till dem.

Han tar fram en av skulpturerna i hyllan. Man i gulbeige jacka, systemkasse i vänster hand.

”Han bär skammen där i nacken, ju nyktrare, desto mer skam. Så var det i hans fall.”

– Det är farsan. Det är nåt med den här böjningen på nacken, jag har sett det på andra alkisar – det är nåt spånt i nacken. Jag kunde se på fem hundra meters håll att farsan kom gående, ett kroppsspråk som är så tydligt.

– Jag tänker att han bär skammen där i nacken, ju nykt-rare, desto mer skam. Så var det i hans fall.

Han pekar på en annan av dem, ”Onsdag”, föreställande en pojke som puttar ett träd.

– Man kan se den på så många olika sätt. Nu råkar det vara jag som puttar omkull ett träd i pappas trädgård, men den funkar ju på andra sätt också. Men det kan ju vara som en Sisyfos-berättelse om nåt man håller på med, nåt evigt jobbigt man fastnat i.

Det finns också skulpterade minnen som inte är base-rade helt på vad hans egna ögon sett. Som ”Fredag”, det yvigt kopulerande paret på madrassen.

– Det har jag ju inte sett, bara hört. Det var nyårsafton, farsan släpade hem nån... Det kunde gå till lite hur som helst... men jag tänkte att det var väl ungefär så här det måste sett ut.

Han tycker om det mörka anslaget i skulpturerna. Och berättar om första gången han visade de sju skulpturerna ”Måndag” till ”Söndag” tillsammans, på konstmässan Chart på Charlottenborg i Köpenhamn.

– Då kom det in en kvinna och tittade – hon visste inte att det var jag som gjort dem – som sa ”att de inte bara skjuter sig direkt...”. Hon tyckte det var så deppigt. Jag tyckte det var så fint. Sen förstod hon att det var jag som gjort dem, då bad hon om ursäkt. Jag sa att det inte behövdes.

Han sträcker sig in under skrivbordet och tar fram en annan skulptur, en kasse av keramik, storlek 1:1, till bredden fylld med pantburkar.

– Hemma hos farsan var det så sjukt mycket pant. Och det här var ju också på den tiden då pant var det enda sättet för en att få tag i pengar när man var barn. När jag öppnade skåpet under diskhon var hela det utrymmet täckt med pantburkar. Jag har inte riktigt lyckats med det i skulpturen, men farsan hade en teknik med att trycka ner pantburkar i botten av kassen så den var helt spänd, sedan tre lager ovanpå. Så han fick i extrema mängder pant i en kasse.

– Jag stod och pantade ofta och länge utan att känna att det var nån sorts stigma att som barn komma med fjorton kassar starkölsburkar och stå och panta. Jag reflekterade inte över det då.

Som barn var Henrik Ekésiö helt inställd på att bli trollkarl.

– Jag hade total ångest som barn över vad jag skulle jobba med. Trollkarskarriären var väldigt kort. Jag fattade att det var skitmycket övning bakom, men jag var liten då, typ mellanstadiet. Jag hade en trollerilåda och kunde väl trola bort ett mynt ur handen.

Skulpturen högst upp till vänster, ”Onsdag” där han puttar ett träd. Bredvid den en annan ”Onsdag”, hans pappa och farbror som slåss. Och under den ”Tisdag”, pappa med Systembolagskassen.

Hans pappa flyttade runt mellan hus och lägenheter i Västerort, den fasta och trygga punkten i tillvaron var hos mamma som bodde på Alviksvägen. Han gick i skolan i Ålsten och Smedslätten – ”jag var en misfit, det var kungabarn och allas farsa var nån sorts vd”.

– Jag kände ju av det på så vis att nån kompis sa att ”jag får egentligen inte leka med dig för mina föräldrar”. Och jag var lite stökig också. Jag bodde ju hos morsan och var skriven där så det var därför jag gick i skolan där. Sen gick jag högstadiet i Abrahamsberg, där var det ju lite samma skrot och korn som jag. Fanns lite fler beröringspunkter.

Riktningen mot konst kom först i gymnasiet då han sökte och kom in på det estetiska programmet på S:t Görans gymnasium.

– Men det var inte mycket till gymnasium... jag blev jättebra på biljard. Det fanns ett fotolabb där jag hängde en del, man kunde komma och gå som man ville.

– Det är väl det här med att funka i skolmiljön, gör man inte det så är man lite körd. Jag var lite bränd på det. Första gången jag kände att jag tyckte det var kul att gå till skolan, här går det att prata med folk, det var på Gerlesborgsskolan, en konstskola jag gick på. Då blev jag plötsligt jättesugen på att gå till skolan.

Han har alltid tyckt om berättande, tittat mycket på film.

– Berättande är det jag är fast för. I gymnasiet var vi ett gäng som gjorde film, hade en VHS: kamera där man kunde klippa och redigera direkt i kameran. ▶▶▶

Henrik Ekésiö målar sina skulpturer med vanlig oljefärg. Målar många lager, börjar med ganska mycket lösningsmedel och lägger tunt. ”Jag ljus-sätter dem när jag ställer ut dem, det uppstår nåt då. Detaljerna kommer fram, i ansiktet till exempel. Men jag vill också ha det målade ljuset och skuggorna.”

”Vad farsan tycker vet jag inte. Vi har inte pratat på tjugo år. Han lever, det vet jag, men det var nångång i tjugoårsåldern jag sa upp kontakten helt.”

Skulpturen "Lördag".
Och det är precis som
det ser ut - bordet
brinner. Resultatet av
det okloka beslutet att
använda gravljus som
bordsdekorationer.

Högst upp på en hylla står modellen av ett stort huvud, rigoröst inslaget i bubbelplast. Det är från utställningen han hade på Färgfabriken 2013, "The Propp Show". Den animerade filmen handlar – i korthet – om en astronaut som fastnar i en omloppsbanan, snurrar runt där allt snabbare och sedan kraschar. Med huvudet förstorat då han rört sig snabbare än ljuset. Sista scenen i filmen är inte animerad, då står han där bredvid sin kraschade raket.

Titeln anspelar på den ryske litteraturvetaren och analytikern Vladimir Propp och hans teori om att alla sagor utgår från 31 gestaltfunktioner.

– Så jag tog de där trettioen punkterna och lämnade dem till en hypnosterapeut. Hon försatte mig i hypnos och ställde de här trettioen frågorna. Sen satte jag ihop det till ett manus. Jag spelade in hela vår hypnossejour.

Hur var det att bli hypnotiserad?

– Det funkade väl inte riktigt som jag trott och tänkt mig. Jag hade hoppats på att somna och sen vakna upp utan att minnas nåt och att jag då hade pratat och sagt en massa skit. Men så blev det inte.

Henrik Ekesiö har inget ingen planerad utställning eller något tydligt projekt han jobbar mot just nu när han åker till ateljén om dagarna.

– Jag kör skulpturerna nu, veckodagarna. Jag har några kvar, det blir kanske tjugo totalt. Pappa och hans bror, pappa och hans brors fru, hon som pantar burkar och läser. Scenerierna kommer allt eftersom. Sen är jag lite sugen på att fortsätta med de här keramikgrejerna också, men det ligger lite mer i framtiden.

På väg gående genom ateljén mot den motsatta sidan, där han har en 3D-scanner och en fotobox, pratar vi om utforskandet av minnen. Att det är mycket det hans konst sysslar med.

– Ja, det är det, absolut. Jag hittade ju en scen i det papperet jag skrivit. Det är nåt med det där... att jag kan tänka tillbaka på ett minne, och sen i stället för att det varit en jobbig plats så blir det bara en plats när jag gjort en skulptur

”Jag hade hoppats på att somna och sen vakna upp utan att minnas nåt.”

av det. Det är verkligen terapi. Minnet får en annan plats i mig. Det är rätt coolt att det funkar så.

Han visar den svarta fotoboxen där han kan ljussätta och ta bilder, med målet att omvandla dem, via ett antal datorprogram, till en gjutform som skrivs ut i 3D-scannern. Han öppnar dörrarna till scannern, pekar på den blanka bottenplattan.

– Man fyller på här med vätska, sen liksom drar den det upp, som i "Westworld" typ. Det är en LCD-skärm som ger ett ljus och vätskan härdar varje gång den blixtrar, den åker upp, det rinner av lite, och för varje gång blir det lite mer, det bygger upp liksom. Det är bara en tidsfråga innan man släpper det här med att göra gjutformar av vax och silikon.

På bordet intill står en trasig, blå utskrift – en testmodell – från 3D-scannern, föreställande en skulptur av en läsande kvinna i en fåtölj.

– Den ska va ett pris, jag ska göra femtio av dem. Dom som slutar i styrelsen i Bonniers förlag ska få en sån, de har fått tre än så länge. Det är ett stående uppdrag, de hör av sig när de behöver en. Nån därifrån dök upp på utställningen på Konstakademien. Den var "Tisdag" på utställningen där.

Vad tycker din pappa, mamma och syster om dina bronsskulpturer?

– Vad farsan tycker vet jag inte. Vi har inte pratat på tjugo år. Han lever, det vet jag, men det var nångång i tjuugoårsåldern jag sa upp kontakten helt. Det där svarta hålet kan jag hålla ner hur mycket energi i som helst. Mycket ett beslut för min skull, det här funkar inte, medberoendet måste brytas. Sen har vi inte setts.

Han beskriver sin syster som lik sin pappa – smart, "lite robothjärna, kan räkna roten ur vad som helst på ett fingerknäpp".

– Hennes bild av vår uppväxt... det här gillar inte hon (pekar på skulpturen med den pågående kopuleringen, red. anm). Hon tycker inte att det behöver visas. Men jag tycker att konst är vad det är. Och det är den här skulpturen. Det behöver inte vara "titta, vad som hänt". Hon har mera synen att det ska representera nån slags sanning.

– Jag tror hon är helt ok med det, hon brukar komma på mina utställningar, men jag vet att hon är lite... skulpturen med mamma i morgonrocken, då sa hon: "När mamma hade den morgonrocken hade hon slutat röka". Så liksom.

Hans mamma tycker skulpturerna är fina.

– Hon har en mer avslappnad syn på konst, konst är konst, liksom. I dag, för mig, är ju det mest dekadenta man kan göra att röka i morgonrock. ■

Om Henrik Ekesiö

■ Studerade vid Konstakademien i Umeå 2005-2010.

■ Har både en fil. kand. och en masterutbildning i konst.

■ Har studerat vid Gärlingsborgskolan och Konstakademien i Wien.

■ Första utställningen i Stockholm under eget namn var "The Propp Show" på Färgfabriken 2013.

■ Han är med på vinylskivan *TET* med Tonbandet & Gunnel Bohman. Både Isak Sundström och Nicolai Dunger medverkar på skivan.

RÖSTER PÅ TÅGET

Handen på hjärtat lilla vän,
vågar du ärlig vara,
står du upp för nära och kära
eller tiger du när tåget stannar
och röster, generositet och
tolerans
förbannar?

LO

SNÖKAFFE

Vaknar tidigt, det är varmt i
husvagnen. Vi lät kaminen vara
på i natt fast man inte får göra det
för att kaminen stjälar syret, men
vad gör man när det skulle bli
minus tio grader? Hade den varit
avstängd hade vi haft minusgrader
inne på morgonen. Drar upp
rullgardinen, tittar ut. Det snöar...
Det är tyst ute, rogivande att sitta
och titta på när snöflingorna
förtrollande singlar ner.

Reser mig från soffan, går
och hämtar gallret. Läger
det ovanpå kaminen. Fyller en
gryta med vatten och ställer
den på gallret för att koka upp
så vi får morgonkaffe. Fyra mått
kaffe, socker och mjölk i en av
muggarna. Ställer kaffet på
bordet, skulle egentligen tagit
en bulle till men magen pratar
inte mat än. Tar en cigarett till
kaffet i stället, fortsätter titta ut
på flingorna. Önskar att varje
flinga innehåller en önskning för
alla människor på jorden.

Hur som helst så önskar jag
er alla ett bättre, gott nytt år. Så
ses vi på gatan, där ni kan köpa
en tidning av mig oavsett om det
snöar eller inte,

Magdalena 407

FÖLJ OSS PÅ
INSTAGRAM

@situationsthlm

Måleri av Marilyn Winter

RADION, PIANOT, DÖDEN

*I radio läses dikter för länder i krig,
kreativa initiativ färgas blodröda
och bröder dör unga under
frihetens fana.*

*En man spelar piano
i hatt och rock
mot kylan.*

*När människor flyr över gränser
spränger söner söner i bitar
och konstnärers verk
går i kras,
men värst är föräldrars djupa vrede,
att förlora ett barn är
att dö.*

LO

DIAGNOSENS MAKT

Har någon annan än jag tänkt på
att gemene man gärna vill klassi-
ficera alla människor och gärna
sätta in alla i fack. Det finns en
kvinna som har skrivit en bok om
detta fenomen. Enligt henne
dök detta upp då en forskare
studerade ett gäng så kallade
"hysteriska kvinnor"

Emellertid fanns det inget
hysteriskt hos dem utan de
hade under kriget kommit ut på
arbetsmarknaden och fått smak
på friheten utanför hemmet, vil-
ket han bevisade i sin forskning.

Min fråga är varför vi inte bara
kan vara, utan alla bokstavsdiag-
noser och dylikt? Kan vi inte bara
få vara människor och accepteras
för de små eller stora karaktärsde-
fekter vi lider eller inte lider av?

Magdalena H

Lotta Sjöström
Wikberg i mas-
keradgången.
Kanelbulle-
kostymen hyrs
ut då och då,
men framför allt
på kanelbullens
dag.

UTE UR GARDEROBEN

En fluffig 1700-talsklänning, skinnjackan som Bill Skarsgård bar i filmen *Clark* eller knähöga platåstövlar i silver. På Independent Kostym som är Nordens största kostymförråd finns hundratusentals plagg som hyrs ut till både filminspelningar och privatpersoner.

Text **Gerd Eriksson** Foto **Magnus Sandberg**

En trappa upp på Palermogatan 17 i Frihamnen öppnar sig en värld av kostymer och doft av begagnad textil. Där hänger plaggen tätt, tätt i strukturerad ordning från medeltiden och framåt.

Mitt i lokalen finns trådkorgar märkta med bland annat "Toppluvor/Stenmark" och "Aftonväskor pärlor". Kostymförrådet har byggts upp sedan 1930-talet och har under årens lopp haft olika ägare.

Nuvarande ägare köpte det av Svenska Filminstitutet för femton år sedan.

– Här finns plagg från olika produktioner inom film, tv, teater, reklam och olika event – allt går att hyra. Vi förvaltar ett kulturarv som vi vill ska leva vidare och som stockholmarna och alla andra ska kunna ta del av, säger Lotta Wikberg Sjöström, vice VD på Independent Kostym.

Kostymförrådet är uppdelat i en historisk avdelning som sträcker sig fram till 1920 och en modernare avdelning från 1920-talet och framåt. Och gångarna i varje avdelning rymmer olika inriktningar. Under Vikingatid ligger Tengils svarta hjälmar som han och

soldaterna bar i *Bröderna Lejonhjärta*. Lika kusliga då som nu. I gången med cowboykläder finns äkta chaps och cowboyhattar med patina från prärien. Det finns en sektion för Fantasy och Tusen och en natt och en för arbetskläder med skyddshjälm, skor med tåhätta och sjukvårdsblusar.

– Vi syr också upp kostymer vid behov om det är nåt vi saknar. Det kan vara en 1700-talsdräkt eller andra teatrala kostymer. Och produktioner som kommer hit kan också hyra plats i vår syateljé, säger Lotta Wikberg Sjöström.

MELLAN KLÄDGÅNGARNA GÅR Pehr Östberg från företaget Collectum i en vit nattsärk, han letar efter en passande nattmössa och ett par tofflor. Det är till det traditionsenligt julspelet på jobbet.

– Det är nog femtonde året i rad vi är här och letar kläder till vårt julspel. Det är hur kul som helst. Jag ska spela både en magsjuk, en av de tre vise männen och en person i ledningsgruppen. Så jag måste hitta kläder som lämpar sig för snabba byten.

Hans kollega George Näs har förvandlats från en man i svart polo och svarta jeans till en dam med röd plisserad kjol, tunga halsband och peruk i kort page. Han vrider och vänder sig framför spegeln medan kollegorna försöker hitta svarta pumps med hög klack åt honom.

– Jag kan säga att det här är i yttersta änden av min komfortzon. Kollegorna har bearbetat mig under flera månader, säger George Näs som är Release Train Engineer på Collectum.

Hur många kostymer, plagg, accessoarer och skor som finns totalt är svårt att säga, menar Lotta Wikberg Sjöström.

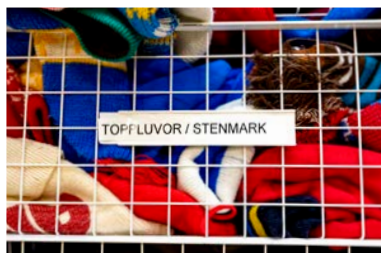
Det kan vara hundratusentals eller en miljon och det är svensk film- och teaterhistoria som hänger där. Ibland står det i plagget vilken skådespelare som använt det och i vilket sammanhang. Och det går till och med att hyra de grönbruna överdelar som Rumpnissarna hade om axlarna i filmen *Ronja Rövardotter*. ▶▶▶

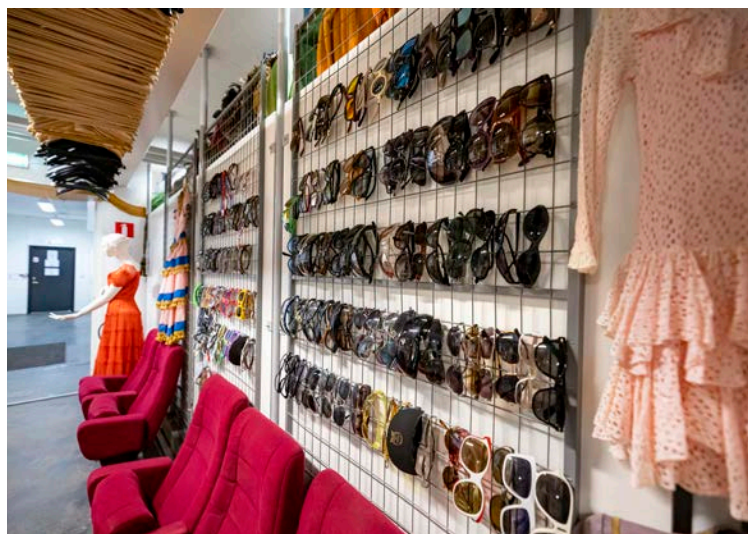
George Näs från Collectum får hjälp av kollegorna Victoria Frelin och Johanna Solberg med perukvalet.

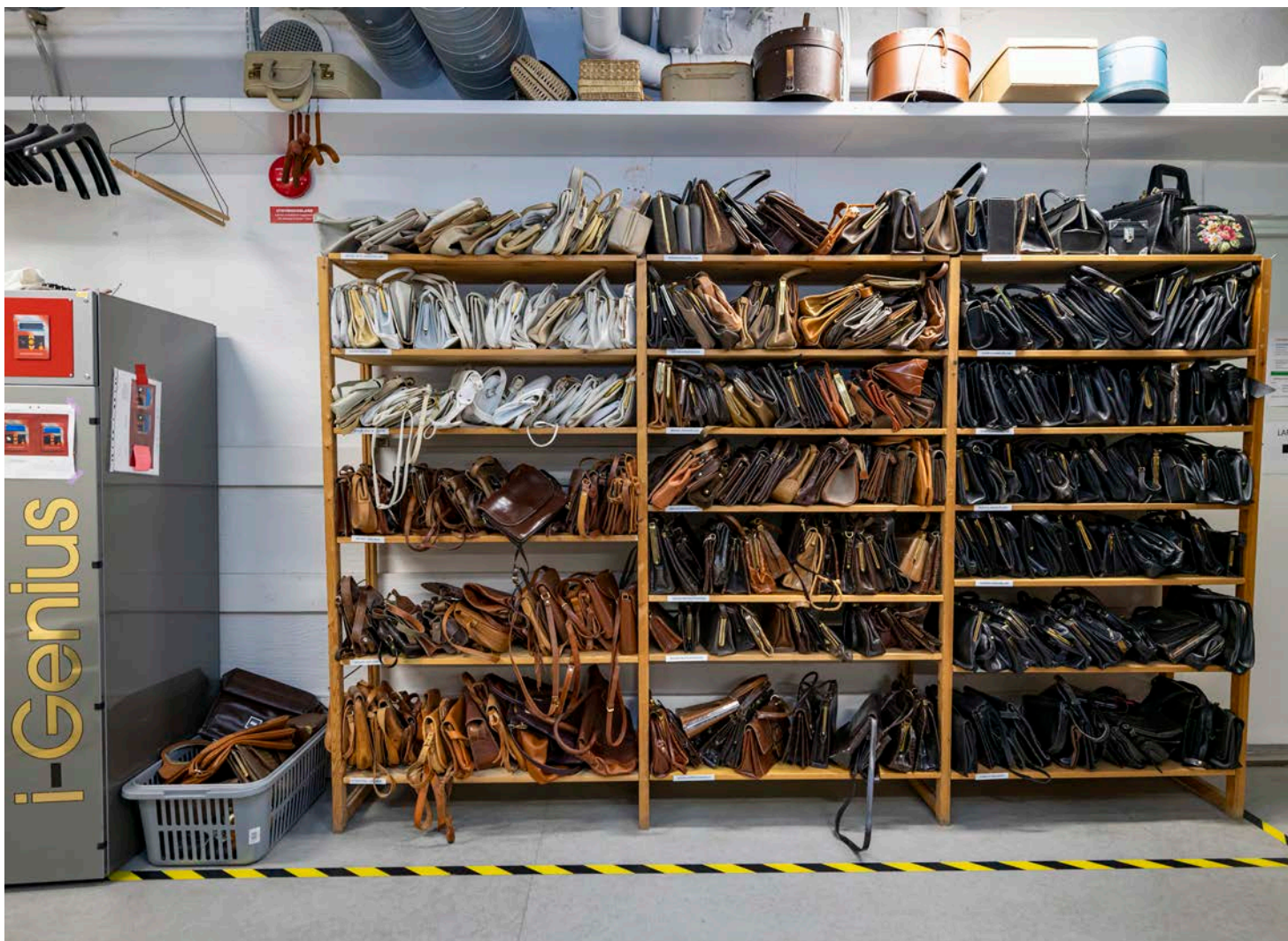
"NÄSTAN VARJE HELG ÄR DET NÅN SOM SKA HYRA KLÄDER PÅ TEMAT STUDIO 54."

Ylva Undin som är klädvårdsansvarig har två tvättmaskiner till sitt förfogande och är specialist på att ta bort fläckar.

Voffor då då, kan man fråga sig.

Kostymansvariga för filminspelningar, tv-serier, reklam och teatrar kommer hit för att hitta tidstypiska kläder.

Då kan de också hyra ett produktionsrum under ett par månader för att prova ut alla kläder till skådespelarna. Filmerna *Ted*, *Clark* och *Cornelis* är några som ekiperat sina skådisar här.

DET FINNSETT fåtal kostymer som inte hyrs ut, de är bevarade i ett arkiv och ställs bara ut i samarbete med olika museer.

Dit hör en del av plaggen från filmen *Fanny och Alexander*, liksom en dräktjacka som Ingrid Bergman bar i filmen *En enda natt* från 1939.

– Den dräktjackan är just nu utställd på Nordiska museets utställning Nordens Paris – om NK:s franska damskrädderi som fanns mellan 1902 och 1966, säger Lotta Wikberg Sjöström.

Är det flera inspelningar av filmer eller serier på gång i Stockholm som utspelar sig under samma tidsepok, märks det på Independent kostym. Som när tv-serien "Fröken Frimans krig" spelades in samtidigt som långfilmen *Unga Astrid*. Då var hyllorna med snörkängor tomma.

NÄR PRIVATPERSONER HYR kostymer är det inte snörkängor som gäller i första hand, då ska det mestadels vara glam och glamour, säger Lotta Wikberg Sjöström.

– Det verkar som om stockholmarna älskar temafester. Nästan varje helg är det nån som ska hyra kläder på temat Studio 54 med plåtåskor, glitterskjortor och böljande klänningar. Store Gatsby med 20-tals kläder är ett annat populärt tema och även 60- och 70-talsstil. Vi märker när filmer om Marie Antoinette går upp eller *Pirates of the Caribbean*, då vill folk hyra den typen av kostymer. Lika så *Sagan om Ringen* eller *Vikings*.

Vill man ha hjälp att hitta en bra kostym går det att boka en timme med en av husets kostymörer. Då ser de till att man blir klädd från topp till tå. Och Lotta Wikberg Sjöström är nog med att påpeka att de inte klär ut folk, utan klär upp folk.

– Vårt motto är att de privatkunder som kommer hit ska vara bäst klädda på festen.

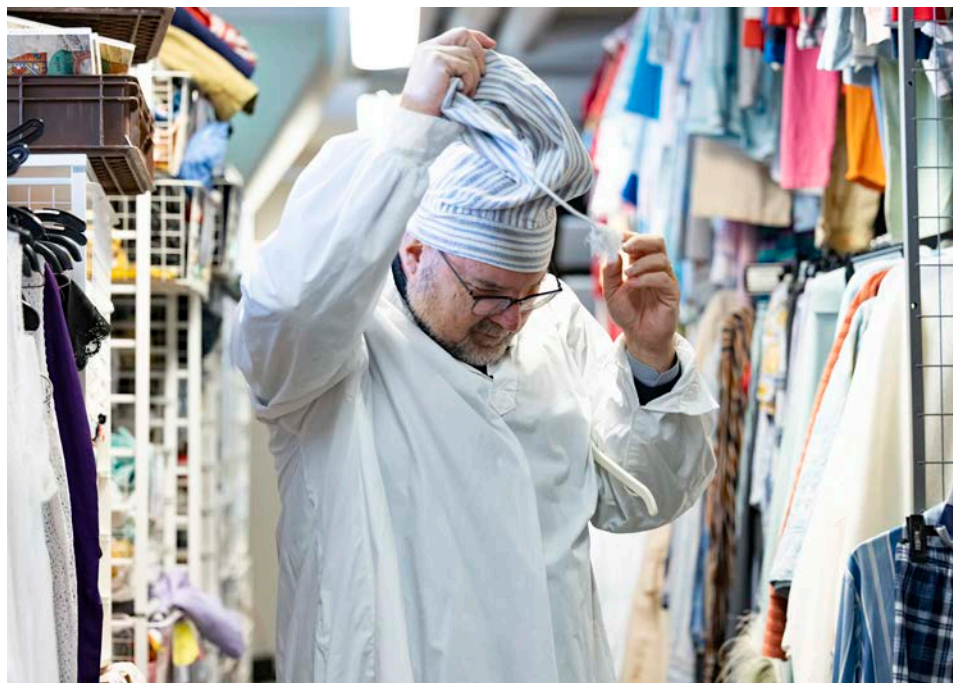
ITVÄTTERIET STÅR Ylva Undin, kostymörsistent och klädvårdsansvarig. Hon har en maskin igång med 40 grader fintvätt. Några Djurgårdshalsdukar från en reklamfilmsinspelning hänger på tork. Och tre vita suspensoorer. De var privatkunder som hyrde som skulle vara karaktärerna i filmen *A Clockwork Orange* med svart hatt, vita hängslen och vit suspensoor utanpå.

– Svårast att få bort är fläckar av rödvin och lera. Det kan vara lera på klänningar som släpat i marken. Och är det svåra fläckar på kläderna får den som hyr betala en extra tvät-

Sneakers finns i alla möjliga färger och i storlekar från 37 och uppåt.

Behandlingen i ozonskåpet tar 20 minuter och tar bort lukt från kläderna och gör dem fräscha.

MIN VINTAGEGARDEROB

En tjänst där man kan hyra sina vardags- eller festkläder i stället för att köpa nya. I abonnemanget ingår:

- Tillgång till en garderob med hundratals unika kläder och accessoarer.
- Introduktion till kostymförrådet på den moderna avdelningen med kostymer från 1920 till 2020.
- 20 valfria plagg och 10 accessoarer under en tremånadersperiod.
- Mindre sömnadsändringar av tre plagg.

tavgift. Just nu har jag en 1700-talsklänning med stora stearinfläckar som jag ska försöka få bort.

Det finns också ett ozon-skåp där de behandlar och fräschar upp kläder. Lotta Wikberg Sjöström säger att kläderna som hängs in i ozon-skåpet luktar lika gott som nytvättade lakan efteråt.

Ett kostymförråds värsta fiende är såklart mal. I taket hänger malfällor, och Independent Kostym har ett gott samarbete med Anticimex om något skulle inträffa. De är också noga med att frysa eller behandla allt som varit på huvudet så att det inte ska finnas löss.

DE ÄR FYRA kostymörer. Amanda Martinez är en av dem, hon har jobbat där i 17 år och är ansvarig för den historiska avdelningen. Nu står hon och syr i öglor i en trekantig hatt kantad med rosa plym och det är lite bråttom.

– Vi gör ofta lösningar medan kunderna väntar. Jag syr öglorna i hatten för att den ska

**”VÅRT MOTTO
ÄR ATT DE
PRIVATKUNDER
SOM KOMMER
HIT SKA VARA
BÄST KLÄDDA PÅ
FESTEN.”**

gå lättare att fästa i håret så att den inte åker av.

I en av gångarna står en kostymör utifrån och riggar för en reklamfilmsinspelning för en hamburgerkedja. Hon hänger upp svarta och vita arbetskläder i storleksordning på en klädhäst och sedan ska hon steama kläderna, som kostymörer säger, alltså ånga dem släta.

Kostymskatten i Frihamnen breder ut sig över 1 800 kvadratmeter.

Där finns också ett stort referensbibliotek med tidningar och böcker för den som är kostymtecknare och behöver inspiration eller mer kunskap.

Från provspeglarna i mitten av lokalen hörs glada skratt. Det är Collectums medarbetare som transformeras till nya karaktärer tack vare andra kläder, skor och accessoarer. Det är både glitter och glamour, fårskinnsmössa och väldigt stora glasögon.

– Det brukar vara glada rop och mycket skratt hos oss. Vi brukar säga att festen börjar här, säger Lotta Wikberg Sjöström. ■

Sprututbyte. Tio år av framgångsrikt hälsoarbete i Stockholm. Nästa mål är brukarrum med vårdpersonal på plats.

I ÅRFYLLER Stockholms sprututbyte tio år. Det kritikerna var rädda för har inte hänt, det förespråkarna hoppades på har däremot det. I april vill överläkare Martin Kåberg, medicinskt ansvarig för sprututbytet, fira jubileet med ett öppet forum där de bland annat kan presentera vad de har åstadkommit, svart på vitt med grafer. Kurvor skarpt lutande neråt: så mycket har hepatit C-smittan och riskbeteendet sjunkit. En kurva lutande uppåt: så har livskvaliteten ökat.

– Det är svårt att argumentera emot, säger han.

Martin Kåberg har varit van att argumentera. Först för att starta ett sprututbyte i Stockholm och därefter för att få ändra reglerna om vem som kunde komma dit. 20-årsgränsen

”Det handlar om väldigt många människor som dör.”

Martin Kåberg

sänktes till 18 och även personer som inte var skrivna i Region Stockholm välkomnades.

Sprututbytet har gått från att jobba med ”en spruta in – en spruta ut” till att mer fokusera på täckningsgrad bland människor som injicerar narkotika. Att ”dela ut” sprutor är viktigare ur ett smittskyddsperspektiv.

UNDER DE HÄR tio åren har de expanderat. De har öppnat ännu ett sprututbyte i stan och utökat vårdutbudet. De har drivit olika

Martin Kåberg

forskningsprojekt och satsat på kvinnohälsa. 2018 var Stockholms sprututbyte den första verksamheten i Sverige som delade ut naloxon, ett läkemedel som kan häva opioidöverdoser.

Det har räddat liv.

– Vi har åstadkommit enormt mycket. Jag tycker att vi hela tiden har flyttat fram gränserna, säger Martin Kåberg.

När han startade upp verksamheten 2013 fick han, som ville jobba med hälsa, höra att han var drogliberal.

– Och så sa de: vad är nästa steg då? Ska du starta ett brukarrum?

Det är vad Martin Kåberg vill nu.

– Under resans gång har jag identifierat att det finns behov av ett brukarrum i Stockholm. Det finns många som injicerar heroin här och vi har en hög dödlighet. Det handlar om väldigt många människor som dör. Där tror jag att ett brukarrum absolut kan ha en effekt. Jag skulle säga att det är nästa steg för oss.

Han påpekar att både Sam-sjuklighetsutredningen och Folkhälsomyndigheten anser att det borde prövas. Brukarrum, även kallat injektionsrum, skulle kunna vara en trygg plats där sjukvårdpersonal finns tillgänglig för råd och stöd eller kan hjälpa vid en överdos.

– Jag hoppas att det kommer

MARIA HAGSTRÖM

Sjuksköterskan Anna Atherfold har varit med från start. För tio år sedan hade 63 procent av besökarna smittsam hepatit C, det har sjunkit till 25 procent.

ett sånt politiskt beslut, men jag tror att en del kommer att fastna i lagstiftningen. Det är ju per definition kriminellt att använda droger, att då ha en lokal där man får göra det kan man tycka blir en teknisk svårighet juridiskt. Men man har löst det i andra länder. Finns det en politisk vilja går det säkert att lösa här också.

Han anser dessutom att narkotikapolitiken diskuteras på ett annat sätt än för tio år sedan.

– Till exempel kommer frågan om avkriminalisering av det egna bruket ständigt upp där man diskuterar vinsten med att erbjuda vård istället för att straffa personer. Det är en annan tid nu.

SJUKSKÖTERSKAN Anna Atherfold har varit med från start. Hon säger att de hjälper personer där de är just nu, utan att lägga på någon egen agenda. Det kan till exempel handla om att få ett sår rengjort, prata om sorg, besöka barnmorskan, ringa socialtjänsten eller få sällskap till en annan vårdinstans av någon i personalen.

– De blir dåligt bemötta inom vården generellt. Så man

tejpar hellre ihop sitt ben med silvertejp och kommer hit till oss på måndagen, trots att skadan kanske hände redan på fredagen. Bemötande är så otroligt viktigt, säger Anna Atherfold.

Enhetschef Maria Schütz skulle vilja att sprututbytet utvecklas ännu mer till en vårdcentral än det redan är i dag.

– Å andra sidan skulle jag önska att det inte skulle behövas, jag skulle vilja att våra patienter känner sig lika bekväma på en vårdcentral som du och jag gör. Men många går ingen annanstans, oavsett hur sjuka de är. ■

STOCKHOLMS SPRUTUTBYTE

Finns på Kungsholmen, Södermalm och har en mobil enhet.

Sedan 2013 har 4 500 personer skrivits in och varje år kommer 1 800-2 000 personer dit. De gör 20 000 besök.

Sedan 2018 har 14 000 doser naloxon delats ut till 1 500 personer. Det har använts vid 2 000 överdoser. 96 procent rapporterade att personen som de gett naloxon överlevde.

"Det hade varit jättebra om det fanns brukarrum"

Situation Sthlm-säljarna Marielle Rehnqvist och Christoffer Malm besöker Stockholms sprututbytet då och då.

– Vi blir behandlade som vanliga människor där. Det är bra att de finns.

Marielle Rehnqvist säger att hon främst går dit för att inte få sjukdomar.

– Jag kommer från Västerås och där finns inget "byte", där använder folk samma sprutor länge och lånar av varandra. Jag har fått "staffar" (stafylkocker), men sedan jag började gå till bytet och får servetter och nya sprutor har jag inte fått några nya "staffar" eller sjukdomar.

Christoffer Malm och Marielle Rehnqvist

MARIA HAGSTRÖM

Christoffer Malm berättar att han även varit där för att prata med kuratorn och ska nu be dem om att få behandling för hepatit C.

Paret har också fått naloxon från sprututbytet och använt det.

– Jag har hjälpt en tjej en gång och Christoffer har räddat mig två gånger med naloxon.

Hon tycker att det skulle vara bra om det fanns ett brukarrum på sprututbytet.

– Folk håller ju ändå på, då kan man sitta i lugn och ro istället för på en äcklig offentlig toalett och stressa.

Ingen hjälp efter tvång inom tvångsvården

Civil Rights Defenders och Riksförbundet för Social och Mental Hälsa har genomfört en enkätundersökning om hur mänskliga rättigheter efterföljs inom tvångsvården. Rapporten bygger på 275 personers upplevelser. Hälften svarar att de utsatts för tvångsåtgärder den senaste gången de befann sig i tvångsvård. Av dem anser 18 procent att tvångsåtgärden var nödvändig.

"Jag har blivit lämnad ensam i rummet fastspänd under bältesläggnings. Jag har blivit lagd i bälte och avskild endast för att jag gråtit. Jag har inte fått terapi eller annan hjälp för de traumatiska upplevelsorna", berättar en person i enkäten.

Bara en av fyra svarar att de fick

möjlighet till uppföljningsamtal efter tvångsåtgärden.

– Den låga andelen positiva svar är oroväckande då uppföljningsamtal fyller en mycket viktig funktion och ger den enskilde möjlighet att beskriva upplevelsen och vilka effekter tvångsåtgärden medfört, säger Annika Åkerberg, människorättsjurist på Civil Rights Defenders.

Undersökningen visar också att 37 procent har låtit bli att anmäla något de tyckt varit fel av rädsla för konsekvenserna.

Enkäten vände sig till personer som har varit intagna i tvångsvård – psykiatrisk vård, rättspsykiatrisk vård, ungdomsvård eller missbruksvård – någon gång de senaste fem åren.

Färre skänker plagg

På Frälsningsarméns sociala center i Hornstull kan gäster få allt från jackor till underkläder och skor. Men efter att kylan kom är det brist på kläder i centrets garderob.

– Folk skänker helt klart färre plagg nu. Vi har sett det

mönstret hela hösten. Kanske har det med det allmänna ekonomiska läget att göra att människor inte delar med sig lika mycket, säger Vanessa Belovarsky, socialpedagog och öppenvårdsassistent på centret.

780

män per 100 000 stockholmare över 15 år vårdades för en narkotikadiagnos 2020. Antalet har ökat på 20 år. Likaså antalet som får vård för alkoholrelaterade sjukdomar. Samtidigt har narkotika- och alkoholrelaterade dödsfall, som legat högt i Stockholms stad, minskat och är nere på samma nivåer som övriga landet. Källa: Can

81

procent av Stockholms akut hemlösa har tidigare haft ett regelbundet arbete, enligt Region Stockholm.

ORD FRÅN GATAN

”Varje dag på heroin är som rysk roulette.” Annika Törnkvist skriver i # 163, marsnumret 2011, om kampen för att bli drogfri. För hon vill inte dö.”

HALLÅ

Lägesrapport från en säljare

JOHAN OLSSON

Hoppas på ett udda men bra år

Sandra Edgren tycker om jämnhet, men tror ändå att det nya året, som slutar på en udda siffra, kan bli ett bra år för henne och hennes barn.

Vad hoppas du inför det nya året?

– Att det ska bli bra. Bättre. Det nya året måste bli bra. Jag ska kämpa för att få åka på utredningshem med min son. Han fyller år i januari och det

gör jag med. Så januari är alltid en bra månad för mig, plus att vi ju kommer närmare våren.

Årtalet 2023 slutar på en udda siffra.

– Jag gillar jämt, jag är upplärd att man ska dela lika, så jämt känns bekvämt för mig.

Vad tror du annars om det nya året?

– Att det blir ett udda år hoppas jag, men ett roligt år. Ett bra år för mig och barnen.

Hur har det gått att sälja jubileumsnumret, # 300?

– Dåligt, för mig i alla fall. Det skulle varit en kul kändis i tomteluva på omslaget i stället. Äldre människor kan inte läsa den där lilla texten med en tidning i taget i ena hörnet. Och även om det är ett jubileumsnummer och trehundra nummer och så, det blir blurrigt och svårt att se och förstå vad det är på omslaget.

ULF STOLT

Köparnas svar på säljarnas tack-sms för Swish-köpet

”Du lyser upp torget till skillnad från vissa andra.”

”Tack för din fina närvaro och en ögonkontakt som gjorde mig glad.”

”Var stolt över dig själv. Du är som vilken entreprenör som helst som är på väg att kämpa dig uppåt.”

”Har undrat var du var men läste i tidningen att du varit sjuk.”

”Det var väldigt spännande att läsa om säljarna av 300 nummer och undersökningen om hur försäljningen förändrar livet.”

”Många tankvärda artiklar om utsattheten som många i Stockholm lever i.”

Alla svar förmedlas till respektive säljare.

Säljaren Peter Stenevald tackar för köpen den här månaden och ser fram emot nästa månads försäljning.

SKRIDSKO- OCH BANDYSKOLA

Vi på Hammarby Bandy har i närmre 30 år lärt Stockholmsbarn att åka skridskor.

Vi tycker att skridskoåkning är något för alla och att bandy är den vackraste sporten som finns. Efter att ha varit med i skridsko- och bandyskolan tycker många samma sak!

Lördag och söndagar, hela vintern, på Söders vackra Zinkensdamm.

Totalkostnad 1250 kr -
anmälan och info via QR-koden eller på
hammarbybandy.se/bandyskolan

ANMÄLAN + INFORMATION

**HAMMARBY
BANDY**

Företagsprenumeration

Med en företagsprenumeration hjälper du och ditt företag till att göra Stockholm till en bättre stad för oss alla att bo i. Vill ni också företagsprenumerera på Situation Sthlm och synas med er logotyp på den här sidan? Kontakta oss:

HERMAN SUNDGREN
Tel: 08-545 953 94
Mejl: herman@situationsthlm.se

CEDERQUIST

bergkrantzarkitekter

ADVOKATBYRÅN
Thomas Bodström

Chefakademin.

Akademikerförbundet SSR

Brunnberg & forshed

BTH BYGG

ANDERS BODIN FASTIGHETER

Autoexperten

ARVET

Kommunal.

HANSA PROJEKT

M Eklöms konsulttjänst AB

STIFTELSEN OSCAR HIRSCHIS MINNE

MIKAs Etabl. 1986 STOCKHOLM

JÖRGENSENS RÖR AB

"DRÖMT OM DET HÄR SEN SCENSKOLAN"

Skådespelaren **Gizem Erdogan** har blivit utsedd till "Shooting Star" vid internationella filmfestivalen i Berlin.

FILM Det senaste vi såg av Gizem Erdogan var slutscenen av tv-serien "Tunna blå linjen".

I väntan på att ta emot utmärkelsen "Shooting Star" vid internationella filmfestivalen i Berlin i februari befinner hon sig för tillfället på inspelning av ett ännu så länge hemligt projekt.

– Jag känner mig smickrad och väldigt glad över att få den här lysande utmärkelsen. Har drömt om det här sen jag gick på Scenskolan, så det känns fantastiskt. Och så inspirerande att otroliga

stjärnor som Riz Ahmed, Alicia Vikander, Michaela Coel med flera är tidigare Shooting Stars.

Av årets tio utvalda skådespelare är fyra från Norden, åtta är kvinnor och två män.

För att komma ifråga att utses till Shooting Star ska man redan ha gjort sig ett namn i sitt hemland. Att bli utnämnd till Shooting Star innebär att man under några dagar ges en unik möjlighet till exponering under filmfestivalen i Berlin. Ett speciellt program är framtaget för de tio skådespelarna, där de får träffa producenter, rollbesättare, regissörer och producenter, för att utöka och stärka sitt internationella kontaktnät.

ULF STOLT

NILSBERG/SVT

Dygna med Gösta Berling

LÄSNING Klockan åtta på morgonen tretton dagar efter jul sätter sig den första av nio skådespelare i en fåtölj på Västanå teater inte långt från Rottneros i hjärtat av Selma Lagerlöf-land, och börjar läsa *Gösta Berlings saga*. I direktsändning. Var sitt tilldelat kapitel. Utan avbrott. Ett dygn senare ska boken vara utläst och sagan berättad.

Vissa uppläsare kommer att använda en egen bok, andra kommer att lämna över boken de läser ur till nästa läsande. Var i teaterbyggnaden fåtöljen ska placeras är inte beslutat ännu.

Jonas Karlsson inleder läsningen, vem som slutar är inte bestämt.

Rebecka Hemse, Danilo Bejarano, Ingela Olsson, Hanna Kulle och Johan Rabaeus är några av dem som läser under dygnet. Inläsningen av ljudboken *Gösta Berlings saga* är 15 timmar.

– Vi har inte tajmat läsningen exakt men förväntar oss att det tar ungefär tjugo timmar. Det fina med det här är att det är en direktsänd högläsning så vi får se vad som händer längs vägen. Vi har en öppen sluttid, säger Emelie Persson, SVT.

Livläsningen av *Gösta Berlings saga* är ett samarbete med Dramaten och börjar 6 januari 2023 klockan 08.00.

ULF STOLT

ANNA ÖRNÄIK

Lekfullt happening med tolv stormusiker

LIVE En konsert med barnmusik för vuxna och vuxenmusik för barn. Så beskrivs Trasiga familjen, ett lekfullt, poetiskt och gränslöst musikhappening med tolv musiker som bland annat kommer från Moneybrother, The Ark och The Weeping Willows.

Den 14 och 15 januari spelar de på Kapsylen Open studios, med engelskt horn, slagverk, gitarr, flöjt, trombon, saxofon,

mellotron, dragspel, nyckelharpa, bas och klaviaturer.

I samarbete med Zirkus Lokomotiv skapas scenografi under konsertens gång. Hela idén med Trasiga familjen kommer från Viktor Brobacke. Han har också komponerat musiken som kommer delvis från tidigare produktioner och soloskivan ”Vuxna Barn”.

MARIA HAGSTRÖM

Sorg ur barns perspektiv. Bilderboken *Tomhet* av den iranska författaren Azam Mahdavi och illustratören Maryam Tahmasebi handlar om sorg och tomheten som följer med den, sett ur ett barns perspektiv. I korta texter och illustrationer som möter alltmer färg ju längre tiden går och sorgen vänjs in i livet. Översättningen är gjord av Athena Farrokhzad.

MARYAM TAHMASEBI

1823

tog Per Adolf Norstedt över ett tryckeri och gav ut *Beskrifning på en ny Apparat till Potäters Upplösning och Beredning för Brännvinsbränning*. I år firar Norstedts förlag 200 år med bland annat en jubileumsbok, en jubileumslogotyp i alla böcker utgivna 2023 samt en utställning.

35 NYA ORD PRÄGLADE AV KRISER

Bland de 35 nya orden på Språktidningens och Språkrådets årliga nyordslista finns ord som permakris, hungersten, valförnekare, sporttvätt, autokrativering, väntesorg och accelerationism.

Inflationen, kriget i Ukraina, klimatarmen

och energikrisen präglar många av orden på årets nyordslista.

– Nyorden speglar samhällsutvecklingen. Debatten om problemen med kriminalitet, utanförskap och politisk extremism färgar också språket, säger Anders

Svensson, nyordsredaktör på Språktidningen.

Orden som kommer med på listan har antingen myntats under året, eller är redan befintliga ord eller uttryck som börjat användas så pass flitigt att de anses blivit vanliga

i språkbruket det gångna året. De nya orden på listan visar på hur språket förändras, hur ord skapas, hur uttryck lånas in från andra språk och försvenskas.

Nyordslistan släpps 27 december.

ULF STOLT

					→		ÄR STRUTS-LIK	DEN KAN VARA ELVANS	KAN CHOCK UTLÖSA	KORT FÖR VIKTEN-HETEN POUND	FÄR MAN AV SPRAY-BURK	NYKTER RÖRELSE	ANGER NÄR
						ÄR RIGA HUVUDSTAD I							
						ÄNDRA							
						MUSIK-INSTRUMENT				ÄR JORDAD			
						PRE-POSITION	GÄR BRA I ROM					AN-VÄNDS I LÄKE-KONST	
GJORDE DET SOM TOGS	VÄXER I VÄG-KANT	KON-CENTRE-RING	DIRIGENT KORT MATRE-KOMMEN-DATION ↓	HÖRS PÅ MÄSSA GÖR HARE I LOPP						SYS LJUSA I JUNI			
↳							HACKOR HAR DEN SOM ÄR RIKTIGT UTTRÄKAD						MES-FÄGEL
BILMA-GE?									TUGGA OM FÄR LEKA				
ÄRA						HONO-RERAT LIGGER LÄNGRE I NORR					ELÄNDE UTAN ÄNDE RÄKAR		
EFTER EN OSCAR BE-KLAGAR			STRAND-ÖRT TYP AV DANSVISA						VERSALT DEL AV BOK				
↳				DEN ÄR SÖTSLISKIG KVÄLLS-TIDNINGEN									PRÖVAS AV BARN
DAN-SANT ROGERS	GRUND-ÄMNE				FORN-NORDISK GUDINNA KAN DU MED ALE				TAGIT SIG FRAM BAKLÄNG-ES DÄLIGT				
SVÄNG MED SNIPAN			FÖRRÄ-DISKA UTSLAGS-PLATS							OSLIPEDE DET KAN KOMMA FRÅN TACKOR			
SES MED KNAPPAR ÄR MÅNGEN BALKONG			DET RÖSTAS DET I OLAT					VID-STRÄCKT OMRÅDE FRÖ FRÅN BALJA			MAT		KORT HALM
↳								SKAPAS FÖRSTA PERSON					
SAMISK MAT-RÄTT	PLATS FÖR ALADDIN NÄRSVAR				GUNGA LÄTT								
↳					↓	LATIN FÖR FÖRE					ÄR SMA I MATEN		
HUS-HÄLLS-AVDRAG			BITA I KANTEN		↳				VÄST-MAN-LANDS-SLOTT				

Lös, skicka in och vinn

Som en liten paus i läsningen tycker vi att du nu, när du bläddrat ända hit, ska hämta en penna, lösa korsordet och skicka in det till oss. Via vår intrikata slumpgenerator kommer sedan tre vinnare att dras bland de inskickade rätta lösningarna.

Den stolta vinnaren belönas med samlingskivan *Ljusglimtar ur RadioSkugga* från det prisbelönta radioprogrammet RadioSkugga från 2012.

Andra och tredje pris är ett nyckelband med Situation Sthlms logga på.

Förra månadens vinnare:
Lena Magnusson, Skara

Nyckelband:
Peter Andersson, Örebro
Anders Thofelt, Stockholm

Se förra månadens lösning på sidan 46.

©TankesportFoto: Getty Images

Skicka in ifyllt kryss senast **17 januari** till:
Situation Sthlm
Torkel Knutssongatan 37
118 49 Stockholm

Namn:

Adress:

Postadress:

Stockholmskrysset är ett samarbete mellan Situation Sthlm och tidningen Krysset, en månadstidning för alla kryssintresserade.

"Ghostrider" körde från Stockholm till Uppsala på 15 minuter. Medelhastigheten låg på 273 kilometer i timmen. Mannen på bilden är inte den riktiga "Ghostrider".

ISTOCKPHOTO

Januari 2009. Räntehöjningar, Ghostrider och en iscensatt psykos

HAMMARBYBACKEN ÖPPNAR på nyårsdagen.

Resultaten i Rinkebyskolan har förbättras väsentligt under höstterminen för eleverna i årskurs nio. Bland de elever i nionde klass som gått i skolan under jullovet har de godkända betygen i kärnämnen ökat med 16 procent.

Det har aldrig varit varmare i Stockholm än förra året, enligt färskasiffror från mätstationen på Observatoriekullen – man har

mätt temperatur där sedan 1756. Årsmedeltemperaturen var 8,5 grader – 1,9 grader varmare än normalt. Åren 2000 och 1989 är de två andra varmaste åren sedan mätningarna började.

Veronica Maggio är Grammisnominerad i kategorin Årets album för *Och vinnaren är...*

VAXHOLMS STAD vill att miljödomstolen dömer ut ett vite på 15 000 per månad, räknat

från 1 januari 2008 till dess att bryggan är borta och strandlinjen återställd, till den person som utan bygglov anlagt en brygga på Storholmen.

Söderortspolisens trafikenheter tror att de har identifierat "Ghostrider" – den svartklädda mc-förare som på internetklipp för några år sedan bland annat körde Stockholm-Uppsala på 15 minuter med en medelhastighet på 273 kilometer i timmen.

Mannen som utpekats nekar.

Åsa Linderborgs bok *Mig äger ingen* var fjolårets mest utlånade bok på biblioteken i Stockholm.

Finanskris, varsel och räntehöjningar har lett till sjunkande bostadspriser.

För första gången i historien är det fler kvinnor än män som antagits till polisutbildningen i Solna. Av de 150 elever som börjar i januari är 81 kvinnor och 77 män.

ENLIGTEN UTREDNING uppgår socialbidragsfusket i Stockholm till minst 30 miljoner kronor per år. Enbart i stadsdelarna Södermalm och Älvsjö – störst respektive minst – har under sex månader 127 utredningar gjorts, det har tagits beslut om återbetalning i 40 ärenden och 27 fall har polisanmälts.

Hyllad dokumentär om Olle Ljungström visas i SVT.

Ingen fri snötippning i Stockholm längre i någon av stadens fyra sjötippor. Snö från ytters-taden eller andra kommuner får tippas på annan plats, klassat för avfall.

400 dansare från 20 länder under streetdance-festivalen "Streetstar" i Solna.

Anna Odell, sistaårselev på Konstfack, iscensätter – som en del av sitt examensarbete – en psykos och tvångsvårdas på psykakuten vid S:t Görans sjukhus.

ULF STOLT

1974 Kulmen på IB-affären – journalisterna Jan Guillou och Peter Bratt, samt källan, före detta agent Håkan Isacson, döms till fängelse för spioneri.

1945 Raoul Wallenberg, Sveriges särskilda sändebud i Budapest som räddat tiotusentals judar undan förintelselägren, förs bort av ryska trupper.

1995 TV-serien "NileCity 105,6" börjar sändas i SVT. Serien spelas in på Katarina Brandstation, världens äldsta i bruk varandra brandstation på samma plats.

Ur arkivet: #141, april, 2009

Målvakten **Rami Shaaban** är årets värvning i Hammarby, Slussen är vanskött och sliten i väntan på ombyggnadsbeslut, **Love Antell** berättar hur man stjälar snyggt från andras låtar och Geocatching är en sorts sakletande via GPS, det finns cirka 1 600 gömda cacher i stan.

Mariatorget är inte den krigszon media målat ut den som. **Karin Drejer** går solo under namnet **Fever Ray**, **Motorhomes Mattias Edlund** samlar på gitarrer och solodebuterar, seriefestival på Kulturhuset och **Jonas Kullhammar** om coola låttitlar och som vanligt Gata fram och tillbaka, korsord, Med egna ord – säljarnas texter från gatan.

DETTA OM DETTA

Värt att veta om
vad som helst

**BITCOIN
GRUNDADES 2009**

Världens första krypto- valuta

9 januari 2009 släppte Satoshi Nakamoto – en pseudonym för en eller flera av de personer som utvecklade bitcoin – mjukvaran för version 0.1 av bitcoin på SourceForge och lanserade block nummer 0. Inskrivet i blockkedjans information var frasen: "The Times 03/Jan/2009 Chancellor on brink of second bailout for banks". Ansett som både en tydlig tidsmarkör samt en liten släng åt det nuvarande banksystemets otillräcklighet.

I skrivande stund är 1 bitcoin värd 176 973 kronor.

Kryptovaluta kan enkelt definieras som en form av valuta som saknar central auktoritet - det finns inte en utgivare av den – och som är digital och som använder kryptografi för att säkerställa dess integritet och säkerhet: förhindra förfälskningar och ogiltiga transaktioner.

Man ska ta upp i sin självdeklaration om man sålt bitcoin mot traditionell valuta, växlat bitcoin mot annan kryptovaluta eller om man betalat för varor eller tjänster med bitcoin. Man använder då blankett K4, avsnitt D, och det är 30 procent i skatt på eventuell vinst.

22 maj 2010
betalade Laszlo Hanyez
10 000 BTC för två pizzor
i den första verkliga
Bitcoin-transaktionen. I
dagens värde motsvarar
det 1,76 miljarder kronor.

„PÅ HÖRNET

En Stockholmare
mitt i steget

**PEDER ZETTERBERG
I HÖRNET AV
ARSENALSGATAN
OCH BLASIEHOLMSTORG**

”Jag ska träffa
människor i
näringslivet”

**Var du på väg att snedda över
gatan här?**

– Ja, jag ska till Köpmans-
klubben som ligger precis där.
Jag går dit emellanåt när jag har
möjlighet. Det är för att träffa
människor i näringslivet, sen
brukar det vara personer som
håller intressanta föredrag
ibland.

Vem är det i kväll?

– Det är Håkan Samuelsson,
före detta chefen för Volvo, som
håller kvällens föredrag.

Bär du hatt året om?

– Nej, det här är en vinterhatt.

TEXT **ULF STOLT**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

Peder Zetterberg bor
på Östermalm och har
jobbat inom svensk
industri i 45 år.

JAG SKÖVLAR
BARA
RENSKOG
NÄR DET ÄR
EN BRA FEST.

Vissa saker är svåra att ursäkta. Som att varje gram kokain bidrar till att 4 m² regnskog skövlas. Läs mer på krogarmotknark.se

KROGAR
! MOT
KNARK

E85

16.42

95

21.64

D

27.92

